

Economische en industriële oorlogsvoorbereiding.

DOOR

D. VAN DEN BERG,

Kapitein der Genie, Leeraar aan de Hoogere Krijgsschool.

(Vervolg van blz. 78).

Dat van die zijde, in het bijzonder ten onzent, ook voor de ter zake gevorderde voorbereidingen in vreedstijd, overal onverdeelde medewerking zal worden ondervonden, is eene omstandigheid, waarop o.i. niet onvoorwaardelijk zal mogen worden gerekend. In de eerste plaats ligt het in het algemeen niet in den Nederlandschen volksaard, om zich in normale tijden te willen bezighouden met voorbereidingen voor een oorlog. Te minder zal zulks vermoedelijk het geval zijn in aangelegenheden als de hier behandelde, waar bij de behandeling van de desbetreffende vraagstukken de industrieelen e.a. wellicht schade voor hunne belangen zullen vreezen van het vooruitzicht, te zijner tijd een gedeelte van hun bedrijf met beperking van winsten ter beschikking van den staat te moeten stellen, of wel ten behoeve van het rijk op een gedeelte van hunne werktuigen en van hun personeel te zien beslag leggen. Zelfs uit het mobilisatie-tijdperk 1914—1918, toen toch aan de gevaren, welke ons land bedreigden, geen twijfel kon bestaan, vermeldt de oud-Minister Bosboom in 9, dat vele fabrikanten de hun met betrekking tot den munitie-aanmaak verstrekte opdrachten slechts noode aanvaardden, of zich niet dan ongaarne bleken te schikken naar de ter zake van wege het Munitiebureau verstrekte aanwijzingen.

Intusschen — het algemeene belang gaat vóór het persoonlijke. Wettelijke maatregelen zullen derhalve moeten worden getroffen om voor de gevallen, waarin de vereischte medewerking niet goedschiks en uit vrijen wil zou worden verleend, deze te kunnen vorderen en afdwingen.

De officieele lichamen zullen hebben te voorzien in de taak der regeering ten aanzien van de in geval van oorlog optredende behoeften, waarin in vreedstijd niet behoefde te worden voorzien. Hier kan b.v. worden gedacht aan een alsdan in te stellen departement of departementale afdeling voor de oorlogsfabricage, voor de voedselvoorziening des volks, voor het verkeerswezen, e.d.

Ook daarbij dient, zooals voor de hand ligt, te worden partij getrokken van de kennis en de ervaring van de bestaandelichamen, welker ambtelijke vredeswerkzaamheden in deze richting liggen, als b.v. de Commissie van Proefneming, welke leden uit hoofde van hunne betrekking met de oorlogsnijverheid op de hoogte zijn, het bureel van den D.A.M., wellicht het Rijksinkoopbureau, e.d.

Voorts zullen deze organen, zooals reeds werd aangeteekend, moeten worden belast met de algemeene leiding van het economische en industriele gedeelte der oorlogvoering. Zij zullen moeten aangeven, in welke behoeften moet worden voorzien, en kunnen overzien het geheele samenstel van de middelen, noodig om daaraan te voldoen. Daarentegen zullen zij zich er van moeten onthouden, zich te mengen in de meer technische bemoeiingen van de lagere organen, waartoe hun de vereischte detailkennis van zaken ontbreekt; de zorg voor het rechtstreeks organiseeren van den arbeid en die voor het op de gewenschte wijze in werking brengen van de verschillende hulpbronnen van nationale weerkracht zal de taak moeten blijven van de hiervóór bedoelde economische lichamen, uit den aard der zaak onder contrôle van wege de regeering, die door hare zeggenschap over arbeidskrachten, grondstoffen, verkeersmiddelen, e.d., over voldoende middelen beschikt om, waar noodig, haar invloed te doen gevoelen.

In hoeverre in zoodanig stelsel eenige decentralisatie mogelijk zou zijn, door aan bepaalde plaatselijke lichamen — waarbij b.v. zou zijn te denken aan de Kamers van Koophandel en van Fabrieken — zekere nauwkeurig omschreven bevoegdheden toe te kennen, zou een punt van nadere overweging moeten uitmaken.

Aanvankelijk waren het tijdens den oorlog in de verschillende rijken de ministers van oorlog en van marine, die, voor zooveel noodig met gebruikmaking van de bevoegdheden, welke de wet op den staat van beleg en den staat van oorlog hun verschafte, vrijwel uitsluitend de leiding in handen hadden van alles, wat met de oorlogvoering verband hield, als den aanmaak van materieel in de fabrieken der oorlogsindustrie, de verzekering der blokkade, het verkeerswezen, e.d. Naarmate evenwel de invloed van den oorlogstoestand zich meer en meer op alle maatschappelijk gebied ging doen gevoelen, ging men zich de vraag voorleggen, of het niet aanbeveling verdiende, om den arbeid meer te verdeelen in dier voege, dat de hoofden der verschillende departementen die werkzaamheden op zich zouden nemen, welke lagen in de richting van hunne normale werkzaamheid in vreedestijd, en voor de nieuw-opgetreden behoeften afzonderlijke zelfstandige organen in het leven te roepen. Het was deze oplossing, welke b.v. in Frankrijk werd aanvaard, en als gevolg daarvan zag men reeds in een vrij vroeg stadium van den oorlog in de verdeling van de regeeringsbevoegdheden en -verplichtingen gaandeweg eene verplaatsing tot stand komen, welke tot strekking had het ontlasten van de militaire ministers en in het bijzonder van den minister van oorlog, van alle bemoeiingen, welke niet rechtstreeks tot zijne gewone ambtsbezigheden behoorden, en eene meerdere samentrekking van bevoegdheden bij het centrale gezag. Het departement van oorlog, hetwelk geleidelijk tot zeer grooten omvang was uitgroeid, werd gaandeweg weder aanzienlijk besnoeid, terwijl de daaraan onttrokken diensten òf bij bestaande departementen òf bij nieuw-opgerichte ministeriën werden ondergebracht.

Was b.v. in Mei 1915 de vroegere Direction de l'Artillerie van het departement van oorlog uitgebreid tot een, overigens daaronder verblijvend Sous-Secrétariat d'Etat de l'Artillerie et des Munitions — in December 1916 werd dit onderstaatssecretariaat van het ministerie van oorlog losgemaakt en omgezet in een zelfstandig Ministère de l'Armement et des Fabrications de Guerre.

Het departement van openbare werken werd ministerie van openbare werken en bevoorrading, waaraan het vraagstuk der levensmiddelenvoorziening in zijn vollen omvang werd toevertrouwd, en werd eenigen tijd later nogmaals uitgebreid tot departement van openbare werken, transporten en bevoorrading, waarbij een afzonderlijk onderstaatssecretariaat in het bijzonder met het beheer over het verkeerswezen en de voorziening in de verschillende behoeften van bevoorrading werd belast.

En ook voor de behartiging van de in vreedstijd onbekende belangen van blokkade, propaganda, enz. werden nieuwe organen in het leven geroepen.

In dergelijken geest zal men zich ook de organisatie der regeeringslichamen in een toekomstigen oorlog hebben te denken.

Het is duidelijk, dat eene dergelijke ingrijpende wijziging in het raderwerk van het staatsbestuur niet plotseling kan plaats hebben; zulks zou leiden tot eene hopelooze verwarring, welke het op gang brengen van den arbeid in de nieuwe richting aanzienlijk zou vertragen, zoo niet geheel onmogelijk maken. Er zullen dus regelingen moeten worden getroffen, volgens welke bij de afkondiging eener mobilisatie de bestaande organen aanvankelijk hunne gewone werkzaamheden binnen hun normale arbeidsveld voortzetten (waarbij echter de voor den militairen dienst geschikte ambtenaren, voorzover voor den goeden gang van zaken niet volstrekt onmisbaar, ten behoeve van het leger afgestaan en door militair-ongeschikten of vrouwelijke arbeidskrachten vervangen worden). Daarna zullen die organen zich naar een te voren vastgesteld plan in hunne nieuwe richting moeten oriënteeren, terwijl de nieuw te vormen lichamen, naarmate zij volgroeid geraken, zich geleidelijk uit de bestaande zullen afscheiden en losmaken.

Ook bij de meest nauwgezette voorbereiding zal dan nog de uiterste zorg moeten worden gewijd aan eene onderlinge samenwerking van alle op deze wijze bij de oorlogvoering betrokken organen.

Zoo bleek, om bij de samenwerking van de diensten van zelfs één departement te blijven, in Duitschland nog in 1915, dat de onderscheidene afdelingen als Feldzeugmeisterei, Ingenieur-Komitee, Eisenbahnwesen, e.d. elkander bij het plaatsnemen van bestellingen als het ware be-concurrerden, hetgeen, doordien geen van hoogerhand vastgestelde volgorde van urgentie bestond, tot vertraging in de aflevering en tot onnoodige prijsstijging leidde.

Voor Frankrijk vermeldt 42 het voorbeeld, dat in Juli 1915, toen de Direction du matériel de guerre chimique juist was opgericht, zij

gelijktijdig opdrachten ontving van den voorzitter der Commission d'études chimiques, van den directeur der genie en van den directeur der artillerie, welke opdrachten in verschillende opzichten met elkander in strijd waren. Overeenkomstige klachten over onvoldoende samenwerking tusschen verschillende organen treft men aan in het rapport der Fransche legercommissie met betrekking tot het bewapeningsvraagstuk (15) dat o.a. bevat nota's en rapporten dd. November 1916 en zelfs December 1917 van die commissie aan den minister van oorlog, waarin de aandacht van dien bewindsman wordt gevestigd op het gemis aan eenhoofdige leiding bij den aanmaak van verschillende soorten van oorlogsmaterieel.

Ook in 28 — hetwelk een aantal brieven bevat van het Duitsche opperbevel aan den minister van oorlog, den rijkskanselier, e.a., waaruit duidelijk spreken de groote moeilijkheden, waarvoor de legerleiding zich zag geplaatst als gevolg van het gebrek aan verschillende grondstoffen en van eene onvoldoende productie van onderscheidene benooidigheden — komt o.a. voor een schrijven aan het departement van oorlog van Generaal L u d e n d o r f f dd. 27 October 1917, d.i. na ruim drie jaren oorlog, waarin met klem wordt aangedrongen op eene inniger samenwerking tusschen dat departement (Waffen- und Munitionsbeschaffungsamt en Kriegs-Rohstoff-Abteilung), het Kriegsernährungsamt, den Kriegs-Steinkohlenkommissar, het departement van openbare werken en den chef der veldspoorwegen.

Noodzakelijk is derhalve tijdens den oorlog één, niet te veelhoofdig lichaam, hetwelk de samenwerking van de verschillende vorenbedoelde organen volledig verzekert. Eén persoon zal daarmee bezwaarlijk kunnen worden belast, omdat niemand in staat kan worden geacht, het geheele uitgestrekte gebied, waarover zich in oorlogsomstandigheden de staatsbemoeiingen uitstrekken, in zijn vollen omvang te beheerschen en te overzien. Oogenshijnlijk zou de ministerraad daarvoor het aangewezen lichaam zijn, doch diens bemoeiingen ook op ander gebied zijn zóó vele, dat deze oplossing minder aanbevelenswaardig voorkomt.

Het is op grond van dergelijke overwegingen geweest, dat aan Entente-zijde tijdens den oorlog zijn ingesteld de uit een beperkt aantal personen bestaande oorlogscomités. Zoo werd b.v. het Fransche Comité de Guerre gevormd door de hoofden van de vijf departementen, welke het nauwst bij de oorlogvoering betrokken waren, t.w. de ministers van buitenlandsche zaken (tevens voorzitter van den ministerraad), van oorlog, van marine, van financiën en van bewapening; het werd belast met de algemeene leiding van den oorlog en met het bestudeeren en aan den ministerraad voorleggen van de oorlogs-vraagstukken, welke de bemoeiingen der regeering vereischten, zou doorlopend zitting houden en volledige volmacht tot het onverwijld nemen van besluiten bezitten. Het werd uitgerust met een secretariaat, hetwelk aanvankelijk slechts uit eenige officieren bestond, doch allengs werd uitgebreid en

ten slotte overging in een algemeen secretariaat onder leiding van een onder-staatssecretaris, die volgens zijne instructie in opdracht had „het bestudeeren van alle vraagstukken, waarvan de oplossing eene interdepartementale of intergeallieerde overeenkomst vordert en het in samenwerking brengen van de maatregelen, welke het voeren van den oorlog vereischt.”

Ook voor de toekomst zal onder de oogen moeten worden gezien de vorming van een dergelijk lichaam van beperkten omvang, hetwelk, bijgestaan door de verschillende ambtelijke en half-ambtelijke organen van lager orde, alle elementen der nationale weerkracht op vruchtdragende wijze zou kunnen doen samenwerken.

Het bepalen van de juiste bevoegdheid van een dergelijk lichaam is van zeer neteligen aard, omdat feitelijk slechts eene autoeratische regeling hier doeltreffend kan zijn.

In dit opzicht zou men in Oost-Indië — waarvoor overigens, omdat daar slechts met expeditielegers en niet met eene vijandelijke „nation armée” te rekenen valt, de economische en industriele zijde der oorlogvoering niet van zóó overheerschend belang zal zijn als in Europa — in gunstiger omstandigheden verkeerden, omdat daar eene min of meer autoeratische regeling metterdaad uitvoerbaar zou zijn.¹⁾

Niet aldus in Nederland, waar vooral in dezen democratischen tijd in vrijwel alle aangelegenheden medezeggenschap van de volksvertegenwoordiging wordt verlangd, terwijl om allerlei redenen hier toch zeker alle binnenlandsch-politieke elementen zouden moeten worden uitgeschakeld. Moge derhalve, tegen dat het vraagstuk practisch aan de orde zou komen, de hemel ons een Mussolini zenden!

Waar het hier evenwel betreft de allerlaatste uitvoeringsmaatregel ten behoeve van een veelomvattend stelsel, waarvoor in ons land ternauwernood de eerste steen is gelegd, vermeenen wij, dit punt hier verder buiten beschouwing te mogen laten.

F. De organisatie van den voorbereidenden arbeid in vredestand.

Zooals zoeven reeds werd vermeld, zullen de te vormen nieuwe organen zich bij het intreden van den mobilisatie- of oorlogstoestand niet dan geleidelijk uit de bestaande lichamen moeten ontwikkelen en hunne gewone vredestaak in hun nieuwen werkkring moeten doen overgaan.

¹⁾ Met betrekking tot het in deze artikelen behandelde onderwerp zijn ten aanzien van Ned. Indië van zeer veel belang de hieronder genoemde beantwoordingen — waarvan de eerste twee bekroond, de laatste eervol vermeld — van eene in 1923 door de Indische Krijgskundige Vereeniging uitgeschreven prijsvraag, verschenen in de daarachter vermelde nummers van het orgaan dier Vereeniging, t.w.:

La Lau. *Staatsmobilisatie* (No. 65).

Bakker. *Voorbereiding* (No. 67).

Verhoeven. *Eervol vermelde beantwoording der prijsvraag: „Welke voorbereiding moet worden getroffen ter voorziening in de behoeften van volk en strijdkrachten bij een isolatie van Java en hoe moet bij isolatie die voorziening worden geregeld?”* (No. 68).

De eigenlijke economische en industrieele mobilisatie zal echter zoo snel mogelijk moeten verlopen, en zulks om overeenkomstige redenen, als waarom elk uur, op de militaire mobilisatie uitgezuinigd, als eene belangrijke bate moet worden beschouwd.

Reeds werd vermeld, dat ondanks de meest zorgvuldige voorbereiding, eene tijdruimte van maanden noodig is, alvorens in een te mobiliseeren vredesbedrijf een massa-aanmaak van oorlogsmaterieel kan plaats hebben. Hoe korter overigens de tijd, die moet verstrijken tusschen de uitvaardiging van het mobilisatiebevel en het oogenblik, waarop de particuliere nijverheid in voldoende mate en in een verzekerd regelmatig tempo hare werkzaamheid als oorlogsindustrie kan hebben aangevangen, des te geringer zullen de in vredestijd op te leggen voorraden van oorlogsbenodigdheden kunnen zijn. Ook uit een oogpunt van spaarzaamheid in vredestijd dient er dus naar te worden gestreefd, de industrieele mobilisatie zoo vlot mogelijk te doen verlopen, d.w.z. deze uitnemend voor te bereiden. Want alleen indien men rotsvast kan bouwen op een verloop daarvan overeenkomstig de dienaangaande ontworpen regelingen, is men verantwoord om op grond daarvan bij het bepalen van den omvang der beschikbaar te houden vredesvoorraden tot beperking over te gaan.

De industrieele mobilisatie zal derhalve, evengoed als de militaire, moeten plaats hebben naar een tot in bijzonderheden vastgelegd schema, waarin alle, ingevolge het hiervóór onder A t/m E besprokene, te nemen maatregelen in volgorde van urgentie zijn opgenomen en geregeld.

Om dat alles naar wensch zijn beslag te doen krijgen, is een reusachtige voorbereidende arbeid noodig.

De voorbereiding van de uitvoering van vrijwel alle genoemde maatregelen toch zal verschillende wettelijke en andere voorzieningen vereischen, waarbij nagenoeg alle ministerieele departementen zijn betrokken, terwijl de in oorlogstijd te vormen nieuwe organen reeds in tijd van vrede als kern zullen moeten aanwezig zijn en hunne taak en hunne werkwijze voor geval van mobilisatie nauwkeurig moeten hebben uitgebakend en voorbereid.

Bij de bestudeering van deze voorbereiding moeten derhalve vertegenwoordigers van vrijwel alle departementen met de vertegenwoordigers van handel, industrie, landbouw, geldwezen, e.d. samenwerken. Of zooals werd gezegd in eene bespreking van het Fransche wetsontwerp op de organisatie van de natie voor oorlogstijd in de *Revue de France* van 1 Mei 1924: „Organiser la nation pour le temps de guerre revient à chercher les moyens d'établir, dès le temps de paix, une collaboration générale, confiante et fructueuse entre l'administration de l'Etat et les différentes formes de l'activité nationale, et sur un point particulier, mais d'extrême importance, une collaboration entre les

consommateurs de matériel de guerre: l'armée et la marine, et ceux qui le produisent: les savants et les ingénieurs, les chefs d'entreprise, les techniciens et les agents de maîtrise, les travailleurs spécialisés."

Tot algemeene leiding van al deze heterogene elementen dient voorts te worden ingesteld één centraal opperste lichaam, hetwelk kan beoordeelen, op welke wijze met de beschikbare krachten en middelen van personeelen en materielen aard een maximum aan weerkracht kan worden verkregen; hetwelk beslist omtrent de voorstellen, welke door het hiervóór bedoelde studeerende orgaan op grond van zijne bevindingen worden aanhangig gemaakt; hetwelk ten slotte bepaalt het stelsel, waarbij in oorlogstijd een redelijk evenwicht zal worden verkregen tusschen de voorziening in de behoeften van de strijdende legers en in die van de burgerbevolking. Bedoeld lichaam zal dus, aan de hand van als het ware een volledigen kwalitatieven en quantitatieven inventaris van de nationale hulpkrachten en hulpmiddelen in hun vollen omvang, moeten vaststellen de evenredigheid, waarin het beschikbare menschenmateriaal naar het front zal worden gezonden, dan wel in het binnenland zal worden te werk gesteld ten behoeve van de nationale verdediging in den ruimsten zin van het woord; in hoeverre de niet rechtstreeks in staatsdienst werkende inrichtingen van allerlei aard hun bedrijf kunnen voortzetten, dan wel daarin moeten worden beperkt of in eene andere richting geleid; naar welken maatstaf en op welke wijze de rantsoneering en de distributie van verschillende soorten van levensbehoeften zullen plaats vinden; in hoeverre ten aanzien van de prijsbepaling daarvan regelend moet worden opgetreden; in hoeverre verschillende staatsdiensten als b.v. het onderwijs kunnen worden voortgezet; enz. enz.

In dien zin werd ook in het Fransche decreet van 17 November 1921 de taak van den Conseil supérieur de la défense nationale — het aldaar ingestelde centrale opperste lichaam als vorenbedoeld — omschreven: „Compte tenu de l'organisation du temps de paix, cette haute autorité dira comment doit être conçu et organisé le mécanisme gouvernemental et administratif du temps de guerre; comment sera départagé l'énergie du pays entre l'effort proprement militaire et les organes assurant la vie de la nation, quelle part de l'activité agricole, de la liberté commerciale, de la production privée devra être maintenue, quels moyens de communication, d'échange et de liaison seront laissés à la disposition du public, quelle part sera laissée à la formation intellectuelle et professionnelle de la jeunesse, par quels moyens le pays conciliera la nécessité de combattre victorieusement avec l'obligation de progresser pour sauvegarder ses finances et son encadrement, c'est à dire son existence future."

Daarbij moet uit den aard der zaak een voorname rol worden toegekend aan den generalen- en aan den marinestaf, die volledig behooren te kunnen overzien, welke hulpbronnen van personeelen en van materielen aard het land beschikbaar zal kunnen stellen, op welke wijze deze het meest doelmatig zullen worden gegroepeerd, en hoe zij het best

zullen kunnen samenwerken om zoo goed mogelijk het beoogde doel te bereiken.

Als schema, waarnaar eene voorbereiding tot eene economische en industriele mobilisatie zou dienen te worden ter hand genomen, komen wij derhalve tot de instelling van een studeerend lichaam en van een leidend orgaan.

Het studeerende lichaam zal moeten bestaan uit hooggeplaatste militairen van verschillende wapens en dienstvakken, ambtenaren van verschillende departementen van algemeen bestuur, en vertegenwoordigers van nagenoeg alle takken van nationale bedrijvigheid, welke geroepen kunnen worden om bij de economische oorlogvoering eene rol te spelen, als nijverheid, handel, landbouw, geldwezen, enz. Dit lichaam zal dan moeten worden onderverdeeld in subcommissiën, welke elk een afgerond gedeelte van het te behandelen gebied bestrijken, en zal voorts moeten beschikken over de noodige hulporganen, om zijne veelomvattende taak naar behooren te kunnen verrichten.

Het leidende orgaan zal dienen te omvatten een beperkt aantal van de hoogste militaire en burgerlijke autoriteiten — bij welke laatste wellicht ter wille van de continuïteit de ministers buiten beschouwing waren te laten. Het zal de onderscheidene adviezen, welke het studeerende lichaam uitbrengt, moeten verwerken tot één groot stelsel, waarin alle elementen van de weerbaarheid der natie in de juiste groepeeringszoo goed mogelijk samenwerken, en dat stelsel aan de regeering voorleggen als grondslag voor de harerzijds te nemen maatregelen.

Het is een veelomvattend stelsel, hetwelk wij hiervóór ontwikkelden, en talrijk en voor een groot deel van zeer verre strekking zijn de maatregelen, welke wij als noodzakelijk vermeldden.

Wij zijn er ons dan ook ten volle van bewust dat, gezien den aard van het Nederlandsche volk en, ten deele als gevolg daarvan, de tegenwoordige mentaliteit der volksvertegenwoordiging, vele van die maatregelen misschien eerst na jaren, andere wellicht nimmer tot stand zullen komen.

Zulks bewijst evenwel niet, dat de aangegeven richting niet de juiste is. En wanneer de daarvoor door ons aangevoerde beweegredenen niet voldoende mochten zijn geweest, om de overtuiging daarvan te vestigen, dan behoeven wij slechts te zien naar het vele, dat op dit gebied in andere Europeesche en niet-Europeesche rijken geschiedt. Sinds het einde van den wereldoorlog worden de oorlogsvoorbereidingen allerwege ook uitgestrekt tot het economische en industriele gebied, en het is hoog tijd dat ook in Nederland, hetwelk op dit gebied reeds een achterstand van zeven jaren op de debetzijde zijner weerkrachtsbalans heeft te boeken, dit belangrijke vraagstuk met kracht wordt ter hand genomen.

Blijkens de Memorie van Toelichting, behoorende bij het wetsontwerp op den burgerlijken dienstplicht van 1918 was de regeering er zich bij de indiening van dat ontwerp volkomen van bewust, dat de daarin voor-

gestelde maatregelen in hooge mate inbreuk maakten op de persoonlijke vrijheid, zelfs naar de toenmalige begrippen, die toch onder den invloed van bijna vier jaren van oorlogstoestand zich allengs aan eene aanmerkelijke beperking van die vrijheid hadden leeren gewinnen. Doch de regeering achtte de door haar aanhangig gemaakte voorstellen onvermijdelijk, aangezien toch het volksbestaan voor moest gaan.

Al is er op dit oogenblik geen oorlogstoestand — diezelfde redeneering gaat ook thans nog volkomen op, omdat het hier geldt eene voorbereiding op een toestand, die op elk tijdstip wederom kan intreden en waarin het gemis van zoodanige voorbereiding zich op de meest noodlottige wijze zou kunnen wreken. En waar die voorbereiding een arbeid van jaren vordert, dient zoo spoedig mogelijk de hand aan den ploeg te worden geslagen: „wij kunnen niet wachten, geen dag en geen nacht!”

Eene dergelijke voorbereiding behoeft niet onvermijdelijk terstond eene aanzienlijke verhooging van militaire uitgaven, het schrikbeeld van den doorsneê-Nederlander, met zich te brengen.

De instelling van het Rijksinkoopbureau b.v. heeft wel de aanstelling van een zeker aantal nieuwe ambtenaren en de inrichting van nieuwe bureelen met den aanleve van dien tengevolge gehad, zoodat uit dien hoofde eenige meerdere uitgaven op de Staatsbegrooting moesten worden gebracht. Doch de door dat bureau bij tal van aankopen ten behoeve van regeeringsinstellingen verkregen besparingen zijn van zoodanigen omvang geweest, dat deze de hoogere uitgaven, hiervóór bedoeld, zeker hebben gewettigd.

Evenzeer bestaat er groote kans, dat bij eene zorgvuldige bestudeering door een veelzijdig ontwikkeld — en niet door politieke overwegingen geleid — orgaan van de vraag, op welke wijze militaire weermacht en burgermaatschappij in oorlogstijd zullen hebben samen te werken, in verschillende opzichten zal blijken, hoe door die innige voeling ook in vreedestijd velerlei aangelegenheden op goedkooper, en toch doelmatiger wijze zullen kunnen worden behandeld dan thans geschiedt.

Maar al zou zulks niet het geval zijn — gelet op het karakter, hetwelk de wereldoorlog heeft vertoond en dat naar alle waarschijnlijkheid ook de volgende oorlog, wellicht in nóg hooger mate, zal verkrijgen, is een staat, die zich uitsluitend in militair opzicht op den oorlog zou hebben voorbereid, voorbeschikt voor de nederlaag en zullen de kosten, door hem aan zijne militaire weermacht besteed, als weggeworpen zijn te beschouwen.

Wanneer wij daarentegen ook de andere deelen van ons weervermogen verzorgen en grondig voorbereiden op de wijze als in deze artikelen werd besproken, dan zal eene toekomstige economische en industrieele mobilisatie even vlot kunnen verlopen als onze militaire mobilisatie in 1914. Alle elementen, die voor de oorlogvoering van dienst kunnen zijn, zullen hunne taak kennen en deze onverwijld kunnen aanvaarden; de leiding zal aanwezig zijn; de verschillende organen zullen, hetzij ter-

stond, hetzij geleidelijk in werking kunnen treden; de fabrieken, handelshuizen, enz. zullen beschikken over het personeel en het materieel, hetwelk zij noodig hebben; en alle factoren zullen aanwezig kunnen zijn om onze volle volkskracht in de ruimste beteekenis van het woord in te zetten tot verdediging van de groote belangen, die op het spel zullen staan.

**Wijze, waarop in verschillende staten de economische en
industriële oorlogsvoorbereiding is geregeld.**

Om een indruk te geven van de aandacht, welke in verschillende landen aan dit onderwerp wordt besteed, stellen wij ons voor om nopens de staten, waartrent dienaangaande gegevens beschikbaar waren, hieronder te vermelden, welke voorzieningen in dit opzicht alreeds getroffen of in staat van wording zijn. Wij zullen daarbij in alfabetische volgorde eerst eenige Europeesche, vervolgens niet-Europeesche staten bespreken, doch wijken van dezen opzet af ten aanzien van

FRANKRIJK,

als zijnde het land, waar deze oorlogsvoorbereiding in de hoogste mate wordt verzorgd en zoowel van regeerings- als ook van andere zijde onverdeelde belangstelling geniet. Het was ook daarom, dat wij bij de voorgaande beschouwingen zoo vele voorbeelden aan Fransche regelingen nopens bepaalde aangelegenheden op dit gebied ontleenden.

Reeds thans hebben daar de verschillende fabrieken haar aanwijingen betreffende aard en hoeveelheid van het oorlogsmaterieel, hetwelk zij in oorlogstijd zullen hebben te vervaardigen, en is de industriële mobilisatie zoodanig voorbereid, dat zij gelijktijdig met de militaire mobilisatie kan worden aangevangen en dat met den aanmaak van oorlogsbehoeften zoo spoedig mogelijk kan worden begonnen.

„Frankreich” — zegt 43 — „hat das Reich der Oekonomik in planmässiger, umfassender Weise in den Kreis seiner umfangreichen und planmässigen Kriegszurüstung aufgenommen. Die Erkenntnis der Notwendigkeit, die militärische Kriegführung im Ernstfall durch wirtschaftliche Massnahmen zu ergänzen, und die eine wie die andere bereits im Frieden vorzubereiten, hat in Frankreich im Volk und seiner verfassungsmässigen Vertretung, bei der Regierung und in der Wehrmacht tief Wurzel gefasst. Und so steht die wirtschaftliche Mobilmachung Frankreichs heute unübertroffen und einzigartig da. Mag das Programm der wirtschaftlichen Kriegführung Frankreichs in manchen Teilen und Aufgaben noch nicht restlos und vollständig durchgeführt sein, Frankreich wird sich in Zukunft durch nichts davon abbringen lassen, seine Wirtschaft ebenbürtig neben seine Wehrmacht in den Dienst des Vaterlandes zu stellen.”

Een symptoom van de groote waarde, die men daar te lande aan dit vraagstuk hecht, is b.v. ook, dat de Revue Militaire Générale na den oorlog instelde, en tot aan het einde van zijn bestaan heeft behouden

eene vaste rubriek, getiteld *Chronique militaire des questions économiques*.

En het was om dezelfde reden, dat in het begin van 1924 de benoeming van den Generaal D é b é n e y tot chef van den generalen staf in het Fransche leger met zooveel vreugde werd begroet, omdat deze reeds meermalen had getoond, aan de economische oorlogsvoorbereiding eene zeer groote beteekenis toe te kennen. Daarvan had hij o.m. blijk gegeven, door in zijne betrekking als directeur van de Ecole de Guerre terstond na de beëindiging van den oorlog in het programma voor de toekomstige stafofficieren te doen opnemen een cursus betreffende de fabricage van oorlogsmaterieel en het bijeenzamelen van de eerste behoeften door de intendance, alsmede het bezoeken van verschillende fabrieken.

Ter bestudeering van alle met de „mobilisation nationale” samenhangende vraagstukken is ingesteld de Conseil supérieur de la défense nationale, tot welks vorming feitelijk reeds vóór den oorlog was besloten, doch die bij besluit van 17 November 1921 geheel en al werd gereorganiseerd.

Voorzitter van dezen raad is de president der Republiek; leden zijn de ministers van binnen- en buitenlandsche zaken, financiën, oorlog, marine, openbare werken en koloniën, terwijl met adviseerende stem daarin tevens zitting hebben de inspecteur-generaal van het leger, tevens voorzitter van den Conseil supérieur de la guerre, en de voorzitter van den Conseil supérieur de la marine.

Deze raad onderzoekt alle aangelegenheden betrekkelijk de nationale verdediging, welke de samenwerking van verschillende ministerieele departementen vereischen; zijn adviezen dienen der regeering als grondslag voor de ter zake te treffen maatregelen.

De Conseil supérieur de la défense nationale wordt voor zijn arbeid ter zijde gestaan door eene studie-commissie, bestaande uit: de chefs en de eerste sous-chefs van de generale en admirale staven van leger en vloot; een vertegenwoordiger van elk der departementen van buitenlandsche zaken, financiën, openbare werken, handel, landbouw, arbeid, onderwijs, hygiëne en sociale voorzorgen; een vertegenwoordiger van het ministerie van koloniën voor de economische aangelegenheden; een vertegenwoordiger van elk der onderstaatssecretariaten voor koopvaardij, luchtvaart, posten en telegrafie; den directeur der Algerijnsche zaken bij het departement van binnenlandsche zaken; den directeur der Sûreté Générale; en een staatsraad.

Deze studie-commissie is onderverdeeld in 4 sectiën, welke onderscheidenlijk behandelen de aangelegenheden, verband houdende met:

1. de leiding van den oorlog;
2. de algemeene organisatie van de natie voor oorlogstijd;
3. de verzorging in het algemeen van het land en van het verkeers- en verbindingswezen;
4. den aanvoer en den aanmaak van materieel van allerlei aard.

Daarbij draagt een permanent secretariaat zorg voor:

- a. het voorbereiden van de, aan de studie-commissie en aan den Conseil supérieur voor te leggen vraagstukken;
- b. het verzorgen van de samenwerking tusschen de verschillende sectiën, het behulpzaam zijn van de aangewezen rapporteurs bij het verzamelen van de gegevens, noodig voor de bespreking der te behandelen onderwerpen en bij het opmaken van de desbetreffende rapporten;
- c. het kennisgeven aan de betrokken departementen van de besluiten, door de regeering genomen naar aanleiding van de voorstellen van den Conseil supérieur en het houden van toezicht op de uitvoering van die besluiten.

Bij het departement van oorlog bestaat voorts de Commission des fabrications de guerre à la mobilisation, die den minister van oorlog alle door hem gewenschte voorlichting verschaft op het gebied van den aanmaak van de bij mobilisatie benoodigde oorlogsbehoeften, en die tevens kan worden geraadpleegd over de vraagstukken van wetgevenden aard, welke zich kunnen voordoen bij de bestudeering van de maatregelen, strekkende tot omzetting van de vredesnijverheid in oorlogsindustrie.

Meer in het bijzonder is zij bestemd tot het uitbrengen van adviezen over:

- a. de verdeeling van de onderscheidene bestellingen en opdrachten over de bestaande fabrieken en bedrijven;
- b. de wijze van omzetting van bepaalde fabrieken ten behoeve van de vervaardiging van oorlogsmaterieel en het oprichten van nieuwe zoodanige fabrieken in geval van mobilisatie;
- c. den omvang van den invoer, die voor de voorziening in de onderscheidene behoeften zal noodig zijn, en de middelen, om dezen invoer te waarborgen.

De commissie heeft tot voorzitter den generaal-inspecteur van de oorlogsfabricage bij mobilisatie, en bestaat uit militaire en burgerlijke leden.

Tot eerstgenoemde behooren een militair ingenieur van de springmiddelen, de officier der intendance en twee andere officieren van de algemeene inspectie der oorlogsfabricage bij mobilisatie, van welke laatste twee één als secretaris optreedt.

De burgerleden zijn vertegenwoordigers van de verschillende takken van industrie, alsmede de directeur van den dienst van het fabriekswezen voor de luchtvaart. De vertegenwoordigers van de luchtvaart-industrieën worden benoemd door den onderstaatssecretaris voor luchtvaart en lucht-transportwezen; die van de overige industrieën worden telkens voor één jaar door den minister van oorlog benoemd.

De commissie splitst zich in een aantal sub-commissiën, welke overeenkomen met de voornaamste takken van industrie.

De commissie en de sub-commissiën worden bijeengeroepen door den voorzitter, die bovendien de bevoegdheid bezit om tot het geven van adviezen in deze zittingen op te roepen vooraanstaande personen en burger-ambtenaren dan wel officieren, wier aanwezigheid bij de beraadslagingen door hem nuttig wordt geoordeeld.

Het rijk is verdeeld in 20 „régions de mobilisation”, welke in groote trekken overeenkomen met de legerkorpsdistricten. De commandanten van die régions zijn tevens „agent d'exécution d'une mobilisation industrielle, agricole et économique”. In verband daarmee bestaat er een streven, om het aantal van deze régions te wijzigen en eene verdeling tot stand te brengen overeenkomstig die in „régions économiques”, waardoor een beter verband tusschen militaire en economische belangen zal kunnen worden gelegd.

In de nieuwe dienstplichtwet van 1 April 1923 is in zekeren zin neergelegd het beginsel van arbeidsdienstplicht, door de instelling van de „assimilés spéciaux”, dat zijn dienstplichtigen, welke in hun burgerberoep worden gemobiliseerd en bij het uitbreken van een oorlog in de alsdan te vormen afdelingen specialisten of in de oorlogsindustrie worden werkzaam gesteld.

Daarvoor worden zoo eenigszins mogelijk uitsluitend bestemd ongewapende dienstplichtigen van den „service auxiliaire” en personeel, behorende tot de 2e reserve (40e t/m 47e levensjaar), en bij uitzondering ook personen, die niet gediend hebben. Zij worden geacht, tot de strijdmacht te behooren, zijn onderworpen aan de militaire rechtsmacht, en verkrijgen een rang of graad overeenkomstig hun burgerlijken werkkring, b.v. de fabrieksdirecteur als hoofdofficier, de ploegbaas als sergeant of korporaal, de werkman als soldaat, e.d.

Voorts is in het einde van 1922 bij de studie-commissie van den Conseil supérieur de la défense nationale in onderzoek gegeven, en in 1924 bij de Kamers ingediend een tot aanvulling op de wet betreffende de legerorganisatie strekkend wetsontwerp betreffende de algemeene organisatie van de natie in oorlogstijd, hetwelk bestemd is om gedeeltelijk in de plaats te treden van de dienaangaande tijdens en na den oorlog vastgestelde bepalingen, en ten deele de reeds ingestelde organen op wettelijken grondslag plaatsende.

Volgens de in dat wetsontwerp gehuldigde denkbeelden bestaat de „mobilisation nationale”, naast het op oorlogsvoet brengen van de land- en zeestrijdkrachten, in:

- a. het in werking stellen van alle gemeenschaps- en verbindingsmiddelen ter voorziening in de behoeften, zoowel van het leger en van de vloot, als van het land;
- b. het treffen op economisch gebied van maatregelen om te voor-

zien in de materieele behoeften van allerlei aard van de strijdmacht, in de algemeene behoeften van het land, en in de onontbeerlijke behoeften van de burgerlijke bevolking;

- c. het treffen van maatregelen met betrekking tot de wijziging in oorlogstijd van de wetten, welke de verhouding der burgers onderling en tegenover den staat beheerschen;
- d. het oriënteeren van de hulpbronnen van het land in de richting, welke de belangen der landsverdediging vereischt;
- e. het treffen van maatregelen, om bij de natie een goed moreel te onderhouden.

Deze „mobilisation nationale” moet te allen tijde goed voorbereid zijn en behoort tot de taak der regeering, waarvan elk departement en iedere daaronder ressorteerende dienst (met inbegrip van de particuliere lichamen, welker werkzaamheid in tijd van oorlog van overheidswege wordt beheerd) een mobilisatieplan met bijbehorende uitvoeringsregelen moet voorbereiden.

Ieder onderdaan en elk overeenkomstig de wetten bestaand lichaam zal verplicht zijn deel te nemen, hetzij aan de verdediging, hetzij aan het onderhouden van het materieele en moreele bestaan van het land.

Het geheele samenstel van regelingen bewijst, van hoe groot gewicht in Frankrijk het onderwerpelijke vraagstuk wordt geacht.

Een artikeltje in de rubriek *Militärpolitisches aus Frankreich* in het Mil. Wochenbl. 1923/4, No. 19, vindt daarin tevens aanleiding, om te wijzen op de veelbeteekenende omstandigheid, dat Frankrijk, ondanks zijne moeilijke omstandigheden van geldelijken aard, terstond nadat het in een grooten oorlog de overwinning heeft behaald, toch aanzienlijke bedragen ten koste legt aan dit deel zijner oorlogsvoorbereiding — een bewijs te meer, dat ook in de toekomst financieele overwegingen geen rol zullen spelen bij het voeren der buitenlandsche politiek.

Ook van andere zijde trouwens dan die der regeering ontmoet dit onderwerp groote belangstelling.

Zoo is b.v. eenigen tijd geleden door de vereeniging van reserve-officieren opgericht eene Groupe d'études techniques, bestaande uit technici, en ten doel hebbende, met de regeering en hare organen samen te werken in zake alle vraagstukken, die de burgerlijke mobilisatie in den ruimsten zin van het woord betreffen. Zij heeft o.a. terstond na hare oprichting in studie genomen het vraagstuk van de bescherming der burgerbevolking in geval van bombardement met gasgranaten, en het zoeven vermelde wetsontwerp betreffende de organisatie van de natie voor oorlogstijd.

In de audientie van haar bestuur bij den voorzitter van den ministeraad werd het doel der Groupe omschreven als volgt:

„Nous désirons collaborer à la préparation de la mobilisation économique parce que nos adhérents représentent toutes les compétences

professionnelles, en même temps qu'ils sont profondément imbus de leur devoir militaire. Nous avons des représentants dans toutes les régions économiques françaises. Nous avons reçu des adhésions de plusieurs Chambres de Commerce, de plusieurs associations d'élèves de grandes écoles et d'un grand nombre d'association d'officiers de complément.

„Nous sommes donc en mesure d'apporter au secrétariat du Conseil supérieur de la défense nationale le concours de ces collaborateurs ...

„Nous voulons enfin coopérer, avec le concours de tous nos chimistes et de tous nos techniciens éprouvés à la préparation de la défense des populations civiles aussi bien que militaires contre l'éventualité d'une attaque par les gaz ou par tout autre procédé scientifique”.

Aldus hoopt men te komen tot de instelling van officieele commissiën in elke „région de mobilisation”, bestaande uit reserve-officieren en technici van allerlei richtingen, welke den commandeerende officier van het district en zijn staf zouden ter zijde staan bij het voorbereiden van de algemeene nationale mobilisatie.

BELGIË.

In 1921 werd bij koninklijk besluit van 8 Juni ingesteld eene interdepartementale commissie tot voorbereiding van de mobilisatie in oorlogstijd.

In deze commissie verkregen zitting vertegenwoordigers — meest de secretarissen- of directeuren-generaal — van de departementen van binnen- en buitenlandsche zaken; landsverdediging; financiën; koloniën; landbouw; openbare werken; economische zaken; nijverheid, arbeid en voedselvoorziening; spoorwegen, marine, post en telegrafie; kunsten en wetenschappen; justitie.

Daarnaast is opgericht eene Commission restreinte de mobilisation industrielle, ingesteld door den minister van landsverdediging. Zij bestaat uit: een luitenant-generaal als voorzitter, eenige directeuren-generaal van het departement van landsverdediging, vertegenwoordigers van den minister van landsverdediging en van den chef van den generalen staf, den inspecteur-generaal van het fabriekswezen, vooraanstaande personen op het gebied van de industrie en van het geldwezen, alsmede zoo noodig vertegenwoordigers van bepaalde sectiën van den generalen staf.

Deze commissie heeft te bestudeeren het vraagstuk van de mobilisatie der natie, beschouwd van het militaire standpunt, en de vraagstukken, welke door de hiervóór genoemde interdepartementale commissie worden te berde gebracht, alsmede de maatregelen van wetgevend karakter, welke ten behoeve van de voorbereiding eener industriele mobilisatie zullen worden vereischt.

Haar militaire leden zijn tevens belast met het voordragen en verdedigen van hare besluiten voor de interdepartementale commissie.

Aldus is deze laatste in staat, om op grond van de voorstellen van

de commissie restreinte en van de verschillende departementen van algemeen bestuur een plan uit te werken, waarbij door verdeling van arbeid en volledige onderlinge samenwerking in alle behoeften voor oorlogstijd, zoowel van het leger als van de burgerbevolking, zoo goed mogelijk kan worden voorzien.

Eene wet op de industrieele mobilisatie is sedert 1922 in voorbereiding, nadere gegevens dienaangaande kwamen ons tot dusver niet onder de oogen.

In het licht van de industrieele oorlogsvoorbereiding moet ook worden beschouwd de oprichting ingevolge de wet van 8 Mei 1924 van een korps officieren, ingenieurs der militaire werkplaatsen, van welk korps de sterkte bij kon. besluit van 25 Juni d.o.v. voorloopig op 30 officieren werd bepaald.

Het korps staat rechtstreeks onder den minister van landsverdediging, die in technische aangelegenheden het advies van den inspecteur van het fabriekswezen kan inwinnen. Het wordt gevormd uit officieren van de artillerie en genie, die minstens twee jaar troependienst verricht, den applicatiecursus aan de Ecole militaire gevolgd, en gedurende een proeftijd van ten minste twee jaar in wapen- of munitiefabrieken naar wensch voldaan hebben.

De rang — van luitenant tot en met luitenant-generaal — is onafhankelijk gesteld van de betrekking welke wordt vervuld, ten einde op elk bepaald gebied van de ter zake bijzonder deskundige officieren zoo lang mogelijk profijt te kunnen trekken.

ITALIË.

Tegen het einde van 1923 is ingesteld eene Opperste Verdedigingscommissie, welke volgens de officieele omschrijving van haar taak is bestemd „tot het oplossen van de belangrijkste vraagstukken betreffende de organisatie en het gebruik van de in den oorlog noodige hulpmiddelen, en de samenwerking van de verschillende uitingen van nationale werkzaamheid voor wat betreft de eischen der nationale verdediging.”

De commissie is verdeeld in een beraadslagend comité, raadgevende organen, en een algemeen secretariaat.

Het eerstgenoemde stelt vast de vragen, waaromtrent het oordeel van de raadgevende organen zal worden gevraagd en neemt ter zake eene beslissing. Voorzitter daarvan is de minister-president; lid zijn de ministers van binnen- en buitenlandsche zaken, financiën, oorlog, marine, koloniën en nationale economie, alsmede de commissaris voor het luchtvaartwezen, voorts zoo noodig ook andere ministers of regeeringscommissarissen, wanneer hun tak van dienst bij de te behandelen aangelegenheid is betrokken. Voorts zijn met raadgevende stem lid de voorzitters van den legerraad, van het admiraalscomité, van het

opperste luchtvaartcomité en van het comité tot voorbereiding van de nationale mobilisatie, e.q. evenzoo de chefs van den generalen en van den marinestaf en de commandant van den luchtvaartdienst.

Raadgevende organen zijn, elk voor den hem betreffenden tak van dienst, de legerraad, het admiraalscomité, het opperste luchtvaartcomité, en het comité tot voorbereiding van de nationale mobilisatie.

Het algemeen secretariaat ten slotte regelt de behandeling der verschillende vraagstukken, geeft aan de onderscheidene departementen kennis van de gevallen beslissingen, ziet toe op de uitvoering daarvan, en treedt tevens op als secretariaat ten behoeve van het comité tot voorbereiding van de nationale mobilisatie.

Laatstgenoemd comité, hetwelk hiervóór reeds eenige malen werd genoemd, behandelt alle aangelegenheden, welke samenhangen met het benutten van een of anderen tak van nationale werkzaamheid en met het voorbereiden, organiseeren en gebruik maken van alle hulpbronnen des lands, welke voor de oorlogvoering van nut kunnen zijn.

Het bestaat uit de chefs van den generalen en van den marinestaf, den commandant van de luchtvaartdienst, den directeur der Italiaansche bank, den directeur van de administratie der staatsspoorwegen, den algemeenen secretaris van de Opperste verdedigingscommissie, 9 door verschillende ministers aangewezen hoofdambtenaren, 9 vertegenwoordigers van groote economische en technische lichamen, en 9 vertegenwoordigers van industrie, landbouw en wetenschap.

Het comité is verdeeld in verschillende sectiën en heeft de bevoegdheid zich door deskundigen op allerlei gebied van voorlichting te doen dienen.

In October 1923 is ingesteld de dienst van de industriele waarnemers, ambtenaren, die zich op de hoogte hebben te houden van de werkzaamheid en de productie van de onderscheidene industrieën, met de bedoeling deze ten behoeve van de bewapening en de uitrusting van het land te doen samenwerken.

Hun aantal werd vastgesteld op 50, waarvan 36 voor den dienst van het departement van oorlog, 11 voor dien der marine en 3 voor dien van het luchtvaartwezen.

Zij verrichten hun dienst rechtstreeks onder de Opperste verdedigingscommissie, en hebben in de uitoefening van hun ambt vrijen toegang tot alle inrichtingen van industrieelen aard, zij het onder verplichting van volstreekte geheimhouding van fabricage-procédé's, e.d. De aldus door hen verkregen inlichtingen worden op vertrouwelijke wijze ter kennis gebracht van den secretaris der genoemde commissie, die eveneens tot geheimhouding is verplicht.

De fabrikanten zijn gehouden, alle van hen gevraagde inlichtingen te verstrekken. Ten aanzien van gegevens, welke voor de firma van

overwegend belang zijn, kunnen zij zich evenwel het recht voorbehouden om deze rechtstreeks aan den chef van het secretariaat van meergenoemde commissie mede te deelen.

Deze waarnemers worden na een proeftijd van een half jaar benoemd voor een tijdperk van ten hoogste 5 jaar; daarvoor komen in aanmerking de kapiteins, majoors en luitenant-kolonels van het leger en de in rang daarmee overeenkomende titularissen van de marine, van den luchtvaartdienst of van den militairen scheikundigen dienst.

De industriele waarnemers, die reeds vóór de oprichting van dit dienstvak aan de commandanten der legerkorpsen waren toegevoegd, gingen bij de nieuwe regeling eveneens over onder het gezag van de Opperste verdedigingscommissie.

In het laatst van 1924 is ingediend een wetsontwerp, hetwelk zich bezighoudt met het geheele samenstel van de in geval van mobilisatie te treffen maatregelen, zoowel voor wat betreft industrie, handarbeid en landbouw, als voor wat aangaat het verkrijgen van de beschikking over en de verdeling van grondstoffen, levensbehoeften en oorlogsmaterieel.

Ingevolge dat wetsontwerp zullen o.a. rechtstreeks onder de Opperste verdedigingscommissie werkzaam worden gesteld een viertal centrale organen, onderscheidenlijk ten behoeve van het verkrijgen van grondstoffen, den aanmaak van oorlogsbehoeften, het vraagstuk der voedselvoorziening, en het propagandawezen. Deze organen zullen een groot aantal vertakkingen bezitten, welke zich over het geheele land uitstrekken en aldaar tevens militaire en politieke opdrachten zullen vervullen.

Voorts behelst het wetsontwerp o.m. bepalingen nopens de vervanging van onder de wapenen geroepen mannen door niet-dienstplichtige mannen, vrouwen en kinderen, waarbij wordt uitgegaan van het grondbeginsel, dat op ieder Italiaansch staatsburger, ongeacht leeftijd of geslacht, de moreele plicht rust om in geval van oorlog het land te dienen of daarvoor offers te brengen.

POLEN.

Indien het in behandeling zijnde wetsontwerp betreffende de samenstelling enz. van de hoogste militaire colleges wordt aangenomen, zal als regeeringsorgaan voor het onderzoeken van alle vraagstukken, welke de landsverdediging betreffen, worden ingesteld een Staatsverdedigingsraad.

Als voorzitter daarvan zal optreden de minister-president; leden zullen zijn de ministers van oorlog, binnen- en buitenlandsche zaken, financiën, handel, verkeer en landbouw, de generaal-inspecteur van het leger en de chef van den generalen staf.

De raad, in welks zittingen ook militaire en burgerdeskundigen zullen kunnen worden gehoord, zal worden bijeengeroepen door den voor-

zitter op eigen initiatief, dan wel op verzoek van den minister van oorlog of den generaal-inspecteur van het leger.

Voorts ligt het in de bedoeling om ten dienste van dezen raad een algemeen secretariaat te benoemen.

Reeds in 1924 is opgericht een afzonderlijke raad voor de oorlogs-industrie, welks voornaamste taak is gelegen in het treffen van de voorbereidende maatregelen, die noodig zullen zijn om bij het uitbreken van een oorlog de vredes-industrie onverwijld ten behoeve van den aanmaak van oorlogsmaterieel te kunnen omzetten.

In verband daarmede werd ook in datzelfde jaar door den minister van oorlog, vergezeld van de chefs van den generalen staf en van het legerbeheer, eene langdurige reis gemaakt door de nijverheidsdistricten als Radom, Lublin, Petrikow, e.d., ten einde een inzicht te verkrijgen in den ter zake bestaanden toestand en gegevens te verzamelen nopens den voor eene mobilisatie der industrie te volgen weg.

PORTUGAL.

In het begin van 1924 is door den minister van oorlog ingediend een wetsontwerp betreffende eene nieuwe organisatie van het leger, waarin o.a. mede is voorgesteld de oprichting van eene Opperste commissie voor de burgerlijke mobilisatie.

De taak dezer commissie zou zijn, er voor te waken, dat met het oog op oorlogsomstandigheden zooveel mogelijk profijt worde getrokken van de burgerlijke industrie en van de technische bekwaamheden van het daarin werkzame personeel, zonder dat het economische leven der natie en de regelmatige exploitatie van genoemde industrie daardoor zouden worden geschaad.

SPANJE.

Hier werd deze aangelegenheid reeds geregeld bij een kon. besluit van 21 Juni 1920. Daarbij werden als centrale organen ingesteld een, onder den voorzitter van den ministerraad ressorteerende Centrale mobilisatieraad voor de burgerlijke industrie, en eene van den generalen staf deel uitmakende Mobilisatiesectie voor de burgerlijke industrie.

Eerstgenoemde raad bestaat uit een voorzitter, die door de regering wordt benoemd, drie burgerleden, onderscheidenlijk vertegenwoordigende de metaal- en machine-industrie, de scheikundige en de mijnindustrie, en vier militaire leden, t.w. de tweede sous-chefs van den generalen en van den marinestaf, den generaal, hoofd van de evengenoemde mobilisatiesectie, en een daartoe behoorend secretaris.

De taak van dat lichaam, hetwelk in oorlogstijd een uitvoerend orgaan zal zijn, omvat in vreedstijd:

- a. het bestudeeren van algemeene mobilisatievraagstukken met betrekking tot hetgeen benoodigd zal zijn voor leger, vloot en burgermaatschappij;

- b. het kennis nemen van de voorstellen, welke door de Mobilisatie-sectie zijn voorbereid en het deelnemen aan de uitwerking daarvan;
- c. het doen van voorstellen met betrekking tot:
  1. de bestellingen in vreedestijd van materieel, inzonderheid van munitie, aan de inrichtingen, welke bij eene industrieele mobilisatie zullen worden betrokken;
  2. het bevorderen van den aanmaak en het meer algemeen maken van het gebruik van automobielen van het voor het leger gewenschte type;
  3. de middelen, om in de hand te werken de aanwezigheid in het land van grondstoffen en andere benodigdheden, waarvoor Spanje van het buitenland afhankelijk is;
- d. het zich op de hoogte stellen van de indeeling van het technische en het werkliedenpersoneel in de fabrieken en bedrijven;
- e. het geven van leiding aan en het centraliseeren van den arbeid van de na te noemen districtscommissiën.

De Mobilisatiesectie staat onder leiding van een brigade-generaal, afkomstig van het wapen der artillerie; zij omvat een secretariaat, een mobilisatie- en een statistisch bureau, in hoofdzaak bestaande uit officieren der artillerie en der genie. Zij heeft in het algemeen ten doel, den Centralen raad in diens arbeid te ondersteunen, en diens plannen en beslissingen te bestudeeren en nader uit te werken. Haar taak bestaat voorts in:

- a. het verzamelen van gegevens en het aanleggen van eene volledige statistiek betreffende de fabricage van verschillende producten en betreffende de wijze, waarop de daarvoor benodigde grondstoffen worden verkregen;
- b. het voorbereiden van de mobilisatie der fabrieken, welke zelve in vreedestijd haar mobilisatieplan hebben uit te werken, en van den overgang van vredes- tot oorlogsfabricage;
- c. het verzamelen van de door de districtscommissiën bijeengegaaarde gegevens nopens het voor de oorlogsindustrie benodigde personeel van verschillenden aard, als ingenieurs, opzichters, arbeiders, e.d. en het klassificeeren van dat personeel in verband met zijne kundigheden.

Onder elk van deze beide centrale organen zijn werkzaam een aantal districtscommissiën en -comité's.

Rechtstreeks onder den Centralen raad is in ieder district werkzaam een Districtscomité voor de industrieele mobilisatie, bestaande uit een 3-tal door dien raad aangewezen industrieelen, 2 ingenieurs, een vertegenwoordiger der marine, den chef van het mobilisatiebureau van den staf van het district en den chef der intendance van het district, alsmede in oorlogstijd 2 werklieden.

Dit comité beschikt als arbeids- en uitvoerend orgaan over de, onder de Mobilisatiesectie ressorteerende Districtscommissie voor de industrieele mobilisatie, welke tot taak heeft het aanleggen van statistieken en het bestudeeren van plannen e.d. met betrekking tot het mobiliseeren van de industrie in het betrokken district.

Ingevolge de dienstplichtwetten is, wanneer de industrieele mobilisatie wordt afgekondigd, al het niet-dienstplichtige personeel, behorende tot militaire inrichtingen of tot particuliere bedrijven, welke in die mobilisatie betrokken worden, verplicht aldaar aan den arbeid te blijven.

Het wèl-dienstplichtige personeel blijft òf in zijn vredeswerkkring werkzaam òf wordt belast met andere diensten, welke met de mobilisatie verband houden.

TSJECHO-SLOWAKIJE.

In het begin van 1924 is te Praag naar het Fransche model opgericht een Opperste raad voor de nationale verdediging (welke voluit den mooien naam draagt van „Secretariaat-generaal van het interministerieele arbeidscollege voor aangelegenheden betreffende de nationale verdediging”).

Van dezen raad, die in vreedestijd zoowel de militaire als de industrieele mobilisatie voorbereidt, is volgens het oprichtingsbesluit de taak „het voorbereiden van de algeheele organisatie van het volk (dus ook van de economische krachten) voor geval van oorlog en het verzekeren van de onderlinge samenwerking der ministeriën.”

Dit lichaam beijvert zich in de eerste plaats o.m. voor de ontwikkeling van de luchtvloot en van de luchtvaartindustrie met de bedoeling, deze laatste geheel onafhankelijk van het buitenland te maken.

(Slot volgt.)

De verdediging van polderstellingen.

DOOR

J. J. VAN SANTEN,

Kapitein van den Generalen Staf.

De eigenaardige gesteldheid van het Nederlandsche polderland maakt eene wijze van oorlogvoering noodzakelijk, sterk verschillend van die in hoog terrein. Men spreekt daarom ten onzent gaarne van eene „nationale” oorlogvoering, omdat het bezit van polderland nu eenmaal een voorrecht van ons land is. Althans komt deze terreinsoort in andere landen niet in die mate voor, dat de voorschriften en studiewerken over de oorlogvoering daarmede rekening houden.

Voor de bestudeering van deze eigenaardige oorlogvoering kan men dan ook niet putten uit de geliefde uitheemsche bronnen, maar is men aangewezen op de Nederlandsche krijgsgeschiedenis, of wel men moet opbouwend te werk gaan en zelf de mogelijkheden, zoo van aanval als van verdediging, onder de oogen zien. De eerste studievorm is ongetwijfeld zeer nuttig, mits men zich steeds voor oogen houde, dat, moge het *terrein* in den loop der eeuwen weinig veranderd zijn, zulks echter wel degelijk het geval is met de strijdkrachten en vooral met de *bewapening* van deze, alsmede met de wijze, waarop die bewapening wordt gebruikt. Met het aanvaarden van lessen uit de krijgsgeschiedenis moet men daarom zeer voorzichtig zijn, omdat bepaalde feiten, onder moderne omstandigheden herhaald, misschien een geheel ander verloop zouden hebben.

Ook wanneer men opbouwend te werk gaat, moet men zich losmaken van de overlevering, van ingewortelde begrippen, dateerend uit een vroeger tijdperk, en moet men zich de werking van moderne strijdmiddelen klaar voor oogen houden. Dit is een zware eisch, vooral wanneer de uitkomst zou moeten zijn, dat de aard van het terrein niet meer in die mate, als zulks vroeger het geval was, het gemis aan deugdelijke strijdmiddelen vergoedt.

Hoezeer wij dan ook het verschijnen van eene nieuwe studie op dit gebied toejuichen en gaarne hulde brengen aan den schrijver — opbouwend werk is immers altijd het moeilijkste — toch meenen wij onze meening tegenover de zijne te moeten stellen, omdat wij omtrent de uitwerking van moderne strijdmiddelen anders denken dan hij.

De hierbedoelde studie is die van den Kapitein L. J. Schmidt, „Beschouwingen over oorlogvoering in het polderland aan de hand van een voorbeeld op de kaart” in het Januari-nummer van dit tijdschrift. Dit opstel — waarvan wij de groote verdiensten allerminst willen verkleinen — vormt een waardevol gegeven voor de bestudeering der oorlogvoering in het polderland. Slechts met de conclusie kunnen wij

ons niet vereenigen; het verschijnsel, waarop hierboven werd gedoeld — het overschatten van de kracht van het polderterrein voor de verdediging en daardoor genoegen nemen met eene o.i. inferieure bewapening — is hier onmiskenbaar aan te wijzen.

S. toch behandelt eene (blauwe) divisie van Nederlandsche formatie, die tusschen de plassen van Nieuwkoop en Noorden en den Westeinder Plas een front van omstreeks 14 K.M. breedte ter verdediging inricht. Duurzame versterkingen zijn niet aanwezig; onderkomens van beton kunnen (volgens den S.) niet worden vervaardigd door de gesteldheid van het terrein. In zijne „beknopte artilleristische beschouwingen” vraagt S. van de artillerie: steunverleenen aan de infanterie, in het bijzonder door beschieting van de accessen, zooals dat van Nieuwveen e.o., terwijl voorts zwakke artilleristische krachten noodig zijn ter bestrijking van den Zuider-Legmeerpolder — Drechtacces en Westeinder Plas, den polder Nieuwkoop en de plassen van polder Nieuwkoop en Noorden. Hiervoor zijn echter een vrij groot aantal batterijen noodig en waar nu gezegd wordt:

„In het algemeen zal de artillerie haar vuur eerst op het laatste oogenblik openen, omdat de opstellingen, tengevolge van de geringe bedektheid van het terrein, zich anders spoedig zullen verraden”.¹⁾

daar is het duidelijk, dat van de organiek tot de divisie behorende artillerie (de versterking $3 \times 4 \times 15$ K. gaat in de vóórstelling verloren), wel geen groot deel zal overblijven voor andere doeleinden.

Die andere doeleinden blijken uit het vervolg van bovenstaande aanhaling:

„De bestrijding der vijandelijke artillerie zal dan ook opgedragen moeten worden aan batterijen, die een gunstige opstelling hebben kunnen vinden en zorgvuldig zijn gemaskeerd. *Overigens zullen vliegtuigen de artillerie van den aanvaller als doel moeten nemen*”.

Het aantal batterijen, voor deze taak bestemd, is niet aangegeven, maar kan op grond van het vroeger gezegde niet groot zijn. Wij stellen ons van die artillerie-bestrijding niet veel voor, en S. blijkbaar ook niet, anders had hij niet zijn toevlucht genomen tot den noodsprong, uitgedrukt in den door ons gecursiveerden zin.

De vliegtuigen moeten de redding in den nood brengen. Zij zullen in de bres moeten springen om de taak over te nemen van de artillerie, die aan de organisatie ontbreekt. Maar een dergelijke taak kan de vliedienst niet vervullen!

Zelfs al zouden de luchtstrijdkrachten des verdedigers overmachtig zijn, wat niet goed denkbaar is, dan nog zou het aanvallen op de artillerie van den aanvaller slechts incidenteel kunnen geschieden, en

¹⁾ t. a. p. blz. 33.

slechts plaatselijke uitkomsten geven. Een *stelsel* mag men hierop niet baseeren en daar deze wissel dus niet zal worden gehonoreerd, moeten wij weer terugkeeren tot de taak der weinige batterijen, die voor artillerie-bestrijding overblijven en deze taak eens nader onder de oogen zien. Wij meenen, dat de taak eener artillerie welke in totale sterkte de mindere is van haren tegenstander, juist in polderterrein moeilijker is geworden, in vergelijking met vóór-oorlogsche toestanden, immers:

1e. Door de grootere dracht worden eenmaal bestaande inundatiën gemakkelijker door artillerie-vuur overbrugd. De breedte der (niet af te tappen!) inundatiën is afhankelijk van de grootte der polders, een factor, welke constant gebleven is. Slechts in uitzonderingsgevallen zal eene inundatie dan ook nog vrijwaren tegen beschieting door artillerie.

2e. Door de luchtverkenning worden de vroeger tegen verkenning van de aarde af zoo mooi gedekt opgestelde batterijen ontdekt en met behulp van luchtwaarneming beschoten en buiten gevecht gesteld.

Deels geschiedt zulks nog vóór zij het vuur openen. Maar de goed tegen luchtwaarneming gedekte batterijen worden toch gezien, zoodra zij het vuur openen. De plaatsen dezer batterijen kunnen in den polder gemakkelijker worden vastgesteld dan in hoog en meer bedekt terrein, vooral omdat opstelling van artillerie niet overal mogelijk is. En nu komt een andere factor medespreken, n.l.:

3e. De grootere vuursnelheid en de uitbuiting daarvan in de moderne vuur-tactiek (vuurovervallen — vuurconcentratie's) maakt verplaatsing van eenmaal ontdekte artillerie overdag niet meer mogelijk (vooral in den polder), zoodat het pleit zelf snel kan zijn beslecht.

Maar nu wordt het ook twijfelachtig, of men wel zal kunnen rekenen op de batterijen, voor rechtstreekschen steun der infanterie bestemd, die men tot het laatste oogenblik heeft laten zwijgen.

Zoodra zij het vuur openen, worden zij grootendeels door de luchtwaarnemers ontdekt en geneutraliseerd door met dezen samenwerkende bewakingsbatterijen, die in dit stadium geheel ongemoeid worden gelaten — immers met de overige artillerie des verdedigers is reeds afgerekend.

Ook de S. zelf voelt zich in dit opzicht niet geheel gerust, immers hij geeft aan:

„De eenige geschikte opstellingsplaatsen zijn dan ook dijken en verhoogde erven van boerderijen; toch zal men er meestal niet in kunnen slagen deze opstellingen voldoende te maskeeren, reden waarom de verdedigende artillerie, tegen een overmachtige artillerie staande, het spoedig zal moeten afleggen. Zoo eenigszins mogelijk moet dan ook gestreefd worden naar verplaatsbare artillerieopstellingen op schuiten of zeer zware vloten”.

Dit laatste middel kan plaatselijk en op kleine schaal eenige uitkomst geven, maar is toch niet geschikt voor een massaal gebruik der artillerie als geheel, terwijl alweer de ontdekking door den luchtwaarnemer niet wordt ontgaan, neen, eerder wordt vergemakkelijkt.

Het is alzoo een onmiskenbaar feit en S. voelt dit ook zeer goed, dat voor de geheele verdedigende artillerie, aannemende dat zij de zwakkere is, de taak moeilijker is geworden. Men kan niet meer, zooals vroeger, rekenen op het steun verleenen aan de infanterie door zooveel mogelijk *onuitdoofbaar vuur* van achterwaarts opgestelde en zoo lang mogelijk opgespaarde artillerie. Maar, en hier „liegt der Hase im Pfeffer”, moet deze omstandigheid nu niet het *uitgangspunt* worden van alle verdere beschouwingen, zoodat de te nemen maatregelen gebaseerd zijn op het mogelijk ontbreken van artillerie-steun?

Alvorens deze vraag te beantwoorden, dient te worden nagegaan, in hoeverre steun door zooveel mogelijk *onuitdoofbaar vuur* noodzakelijk is. m.a.w. of de infanterie misschien in staat is, de verdediging te voeren met eigen middelen.

Tegenover de aanvallende infanterie is de positie des verdedigers sterker dan voorheen, nu de vuurkracht van eene stelling door het algemeen gebruik van machinale vuurwapenen zoozeer is opgevoerd, terwijl de verdediger tegen het vuur der aanvallende infanterie nog steeds voldoende dekking in het terrein kan vinden.

Anders staat de zaak ten opzichte van de artillerie des aanvallers, en wel in hoofdzaak door dezelfde factoren, hierboven onder 3e aangevoerd. In dit verband willen wij hier wijzen op een oorlogsmiddel, eens in hoog aanzien, thans in discrediet geraakt: het *begeleidend afsluitingsvuur*, oudtijds ook wel *vuurwals* genoemd. De bezwaren, die tegen dit middel worden aangevoerd, zijn:

a. Door de moeilijkheden, die het onderhouden eener goede verbinding tusschen infanterie en artillerie medebrengt, is men er niet van verzekerd, dat aanvallende infanterie en vuurwals gelijken tred houden. Raakt het verband tusschen deze beide verloren, dan is in den regel de voorwaartsche beweging verder voorgoed uitgesloten.¹⁾

b. Daar het artillerievuur over een breed en diep terrein wordt verdeeld, is de dichtheid zeer gering; in het algemeen brengt men meer vuur op plaatsen, waar zich *geen*, dan op die waar zich *wel* verdedigers bevinden.²⁾

In polderland doen deze beide bezwaren zich minder gevoelen, immers:

a¹. Door de overzichtelijkheid van het terrein is optische verbinding, door middel van seinpistolen of vuurwerkseinen, gemakkelijker te onderhouden.

b¹. Indien een aanval wordt uitgevoerd uitsluitend over de accessen,

1) Ludendorff. Meine Kriegserinnerungen, blz. 480 e.v.: Der Angriff der 17 Armee (21 Maart 1918), die den stärksten Feind vor sich hatte, erreichte nur die zweite feindliche Stellung, die Feuerwalze war über sie hinweg weit vorausgeeilt; die Infanterie hatte die Fühlung mit ihr verloren .....

Bei der 18 Armee verlief alles planmässig .....

2) Col. Roger. L'artillerie dans l'offensive, blz. 60 e.v.

kan het begeleidende afsluitingsvuur op deze worden geconcentreerd, en wordt de vuurdichtheid aanzienlijk grooter.

Deze regelen in gedachte houdende, wordt het belangwekkend, zich eens rekenschap te geven van het optreden van de artillerie des aanvallers in de behandelde studie.

De aanvaller zal de hooggelegen polders, Uithoorn, de Bloklands en Voordijksche polders, kunnen aftappen, b.v. op de Mijdrechtsche droogmakerij en Polder Groot Mijdrecht.

In eerstgenoemde polders, althans op de belendende kaden en dijken en op de boerenerven, vindt hij gelegenheid zijne artillerie op te stellen. Een dergelijke toestand zal zich meestal voordoen, vandaar de uitspraak, hierboven ad 1e.

Nadat de verdedigende artillerie zoo goed mogelijk tot zwijgen is gebracht, en zijne infanterie den Zevenhovenschen weg heeft bezet, zal de aanvaller de hooggelegen Kalslager en Buitendijksche Oosterpolders, vroeger boezemlanden van de Drecht, aftappen, b.v. op den Noorder Legmeerpolder.

Hij heeft zich, zoo handelende, een acces *gemaakt*. Al zal hij niet door die polders zelf naderen, maar over de vier erlangs gelegen dijken, zoo is hij nu toch niet meer aan alle zijden door water omringd, en de aanvallende troepen kunnen zich bij een plotselinge vuurovervaling verspreiden in de drooggelooopen polders.

Het dorp Nieuwveen met den spoorweg vormt een 2e acces, waarlangs de aanval wordt voorbereid.

Nadat alle voorbereidingen hiertoe zijn getroffen, worden des nachts de afdeelingen, bestemd voor de rechtstreeksche ondersteuning van den aanval (bewegelijk afsluitingsvuur en vuur ter neutralisatie van de vijandelijke infanterie), in stelling gebracht op den Zevenhovenschen weg, en op de dijken en erven bij Blokland, Vrouwenakker en ten Westen van de Kwakel.

In totaal is voor 10 à 12 afdeelingen plaatsruimte aanwezig.

Bij het licht worden zijn de bewakingsvliegers in de lucht en staan meer achterwaarts de bewakingsbatterijen gereed om de vooruitgeschoven batterijen te beschermen, indien de verdedigende artillerie zich tot deze mocht wenden.

Rekenende dat 6 afdeelingen noodig zijn, om den binnenrand der inundatie ter weerszijden van de accessen onder neutraliseerend vuur te houden, blijven 4 à 6 afdeelingen over voor het begeleidende afsluitingsvuur, geconcentreerd op de dijken en wegen (7 in getal), minder dicht in het tusschengelegen terrein van acces Drecht en acces Nieuwveen.

Stelt men de vuursnelheid op de gebruikelijke 3 schoten per stuk en per minuut, dan is het duidelijk, dat de geëischte vuurdichtheid (2 schoten per 15 M. front per minuut) verre wordt overschreden, ja, dat met 5 afdeelingen reeds het 3voud wordt bereikt.

Misschien ten overvloede zij nog opgemerkt, dat even goed, wellicht

zelfs beter, in opvolgende concentratie's kan worden gevuurd; het begeleidende afsluitingsvuur, waarvan voldoende gegevens bekend zijn, is slechts gekozen ten einde de bereikbare vuurdichtheid aan te toonen.

Wat zal de uitwerking van dit vuur zijn op de verdedigende infanterie? De vuurkracht van deze is geconcentreerd uitsluitend in de opstellingen zelven; daar bomvrij onderkomen en eveneens steun door vuur uit meer achterwaarts gelegen opstellingen ontbreken, zal er van die vuurkracht niet veel zijn overgebleven, nadat de vuurwals (of de vuurconcentratie) daarover heengegaan is. In elk geval zal de infanterie wel zoodanig onder den indruk van dit vuur zijn gekomen, dat zij niet tot onmiddellijken tegenweer gereed is.

Zooals men ziet, is langdurige artillerie-voorbereiding van den aanval achterwege gelaten, om het bekende bezwaar: het vernielen van het aanvalsterrein, te ontgaan. Op de accessen kan zulks vermeden worden door gebruik van licht geschut en zeer gevoelige schokbuizen, bovendien kan het begeleidende afsluitingsvuur, uitgezonderd de binnenrand daarvan, voor een groot deel uit gkt.-vuur bestaan.

Op grond van deze beschouwingen kunnen wij niet gelooven aan den gelukkigen afloop voor den verdediger, door den S. in het slot van zijn artikel geschetst en, daar het voorbeeld een o.i. zeer normaal geval behandelt, komen wij tot deze

Stelling 1. Vooral in het polderterrein is eene verdediging, uitsluitend door infanterie, of gesteund door eene zwakke artillerie, niet bestand tegen een aanvaller, die uitgerust is met alle moderne aanvalsmiddelen.

Moeten wij alzoo tot een andere conclusie komen dan de S., zoo rest toch de taak na te gaan of met de bestaande middelen, op andere wijze toegepast, meer kan worden bereikt.

Zoo kan men zich een ander gebruik der artillerie voorstellen. Deze kan n.l. in haar geheel bestemd worden voor bestrijding van de artillerie van den aanvaller, of in haar geheel opgespaard ten einde de eigen infanterie te steunen, in de hoop, dat althans een deel der eigen artillerie niet zoo spoedig tot zwijgen zal worden gebracht, of ten slotte in haar geheel opgespaard ten einde de batterijen van den aanvaller, bestemd om het begeleidende afsluitingsvuur te geven en daartoe ver naar voren geplaatst, te bestrijden, in de hoop van deze kwetsbare batterijen er eenige buiten gevecht te stellen. De eerste methode vereischt het in de lucht kunnen *handhaven* van luchtwaarneming; de beide laatste methode's hebben iets aantrekkelijks; omdat de verdedigende artillerie dan op grooten afstand van de frontlijn kan worden opgesteld en luchtwaarneming veelal niet noodig zal zijn, maar hoe men de zaak ook wendt of keert, men staat altijd voor het deficiet. Wanneer men een rijksdaalder noodig heeft, b.v. om zich te voeden, dan kan men zulks met een gulden niet bereiken, hoe men de indeeling

der portie's ook wijzigt. Het gaat daarom niet aan, in dit opzicht de door S. gegeven oplossing te bestrijden.

Maar onze wegen scheiden zich, wanneer het gaat om het gebruik van de middelen, waarmede de infanterie zelf is uitgerust. Wanneer wij in twijfel trekken, dat gerekend mag worden op steunverleening aan de infanterie door onuitdoofbaar vuur der artillerie, dan brengt zulks mede, dat in de allereerste plaats op andere wijze in dit zooveel mogelijk onuitdoofbare vuur moet worden voorzien. Want waar de aanvaller in zeer kwetsbaren vorm moet naderen over een te voren bekenden weg, waar hij niet de minste dekking zal vinden, daar zal ook een minder dicht of minder gericht vuur in staat zijn hem op te houden. Het is inderdaad slechts om eenigen tijdwinst te doen, ten einde het verband tusschen de infanterie en het artillerievuur van den aanvaller te verbreken, waardoor de verdedigende infanterie de gelegenheid verkrijgt, zich van den indruk van het artillerievuur te herstellen.

Eenigste eisch is slechts: dat het vuur des verdedigers zooveel mogelijk onuitdoofbaar moet zijn, het moet dus niet voortkomen uit de gevechtsofstellingen der infanterie, maar uit meer achterwaarts gelegen, aan direct vuur onttrokken, stellingen.

De middelen, die men daartoe kan aanwenden, zijn:

A. lichte mijn- en bomwerpers, granaatwerpers, of krombaan-infanterieggeschut;

B. de zware mitrailleurs.

Het eerste middel is ongetwijfeld het krachtigste, omdat de moreele werking van projectielen met eene zware springlading de materiele werking komt versterken.

Fransche schrijvers¹⁾ verkiezen voor infanterieggeschut krombaanboven vlakbaanvuur, en bepleiten een niet te klein kaliber, ten einde zodoende te allen tijde over eene voldoende sterke: „Artillerie de tranchée” te beschikken. Zou een dergelijk geschut geen wonderen kunnen verrichten in het vlakke polderterrein, met de dekking biedende dijken, kaden en hofsteden? Beperken wij ons tot deze verzuchting en bepalen wij ons verder tot het eenige aanwezige middel, de zware mitrailleurs. Ongetwijfeld spelen het feit, dat onze affuiten niet bijzonder geschikt zijn voor indirect vuur en dergelijke overwegingen een belangrijke rol in de bij velen bestaande neiging, de zware mitrailleurs op te stellen in de gevechtsstellingen der infanterie, in plaats van in achterwaarts gelegen stellingen. Maar hiertegen kan worden aangevoerd, dat in polderterrein veelal ook uit achterwaarts gelegen stellingen vuur met directe richting, althans op bepaalde terreinstrooken, door richting op te voren vastgestelde hulprichtpunten, kan worden afgegeven. Het komt er op aan, de accessen over voldoende diepte met vuur te

¹⁾ O.a. Chef d'escadron Buchalet in zijn artikel: Organisation rationnelle d'un système d'artillerie. Revue d'artillerie Aug. en Sept. 1925.

beleggen; zuiver gericht behoeft dit vuur niet te zijn; het aantal der vuurwapens moet de kwaliteit vergoeden; eenige eisch is slechts dat de mitrailleurs onttrokken zijn aan het vuur, dat, met eene zekere diepte, op de voorste lijn der infanterie wordt afgegeven.¹⁾ Wanneer de opstellingsplaatsen tusschen 500 à 1500 M. achter die voorste lijn zijn gelegen, dwingt men den aanvaller, zijn vuur te verdeelen over eene strook ter diepte van 1,5 K.M., waardoor de vuurdichtheid en de uitwerking zeer nadeelig worden beïnvloed. Men moet deze opstellingsplaatsen dus ook niet kiezen op de accessen zelve, want daardoor geeft men den aanvaller weer gelegenheid, zijn vuur althans in de breedte te concentreeren. Daar echter de werkzame dracht van de sub 1e en 2e genoemde wapenen zeker niet grooter dan op 2000 à 2500 M. mag worden gesteld (boven dezen afstand doen de atmosferische invloeden zich te sterk gevoelen) en het vuur $\pm$ 500 M. voor de eigen troepen moet blijven, vloeit hieruit een andere stelregel voort, dien wij willen noemen:

Stelling 2. Bij het ontbreken van artilleristischen steun, mogen de gevechtsstellingen der infanterie op de accessen niet ver naar voren worden gelegd; zij moeten kunnen worden gesteund door mijn- of bomwerpers en mitrailleurs, in eene strook van 500 tot 1500 M. achter den binnenrand van de inundatie (of van het open polderterrein) opgesteld.

Hoe eenvoudig deze stelling ook moge klinken, toch wordt er vaak tegen gezondigd, n.l. in tegenstelling met de besproken studie, door overdrijving naar de andere zijde. Men volgt wel eens deze redeneering: „indien de artilleristische verdediging ontbreekt, moet de infanteristische op den voorgrond treden. Deze eischt verdediging in de diepte, ik vang die verdediging dus ver naar voren aan”. Zoo komt men dan tot het innemen van verschillende lijnen op de accessen, tot verscheidene kilometers vóór den binnenrand der inundatie, de eigenlijke sterke lijn. Maar aldus handelende, speelt men den vijand in de kaart, hij kan op die lijnen, die elkander niet kunnen steunen, achtereenvolgens zijn volle artilleriekracht concentreeren. Het spreekt vanzelf dat bewakingsposten en afzonderlijke mitrailleurnesten, die den aanval moeten onderkennen, dan wel den vijand tot het reeds vroegtijdig inzetten van alle middelen moeten dwingen, van deze redeneering zijn uitgesloten. Dergelijke zwakke krachten moet men, als de gewenschte uitkomst is verkregen, durven opofferen. Zij moeten dus opstellingsplaatsen ver naar voren vinden. Ook mitrailleurnesten in het open

¹⁾ Ook de heer Schmidt is principieel geen tegenstander van het hier aanbevolen gebruik der Zw. M. In zijn artikel „Het vuurplan der Infanterie” (Mavors Febr. 1926) noemt hij als onderdeel der taak van deze wapenen o.a.: vervangen of versterken van het afsluitingsvuur (stormvuur) der artillerie, maar laat dit weer vervallen, omdat hij het beschikbare aantal der Zw. M. te gering acht. Maar in bepaalde omstandigheden, zooals in het beschouwde geval, wordt het hier bedoelde de hoofdtaak dezer wapenen en moeten de andere eischen hiervoor wijken.

of geïnundeerde terrein, zijwaarts van de accessen op drooggebleven erven, e. d. gelegen, waarvan men veel nut kan hebben, doch die als eene toevallige bate moeten worden beschouwd, zijn in het bovenstaande buiten rekening gelaten.

Het hier aanbevolen middel is, zulks zal den aandachtigen lezer niet zijn ontgaan, slechts een hulpmiddel, dat op den duur geen volle bevrediging kan geven. Ware het anders, dan zou de hierboven neergeschreven stelling 1 niet zijn gewettigd. Het is duidelijk dat de aanvaller, na verloop van tijd zal ervaren, uit welke opstellingsplaatsen hij steunend vuur van bomwerpers, zware mitrailleurs e. d. heeft te verwachten, zoodat hij die opstellingsplaatsen onder het vuur van zijne overmachtige artillerie kan houden.

De verkregen tijdwinst kan echter uitkomst geven, door de nu bestaande gelegenheid, artillerie aan te trekken van niet-aangevallen frontgedeelten — indien die artillerie namelijk beschikbaar is. Hier wordt de cirkelgang van het betoog alzoo weer gesloten en staan wij dus voor de nuchtere waarheid, vervat in stelling 1, die als eindconclusie aldus kan worden weergegeven:

Ook de verdediging in polderterrein vereischt eene harmonische sterkte-verhouding der verschillende wapens.

Antwoord van den Kapitein Schmidt.

Gaarne geven wij een antwoord op bovenstaand betoog van den heer van Santen.

Teneinde ons zooveel mogelijk te beperken, zullen wij onze bezwaren tegen de beschouwingen van Schrijver alleen doen kennen, waar het gaat over principieele kwesties.

I. In de eerste plaats dan de vraag hoe de artillerie is gebruikt in het door ons behandelde geval.

Het polderland is een terrein *ongeschikt* voor het gebruik van artillerie bij de verdediging, vooral in grootere verbanden, en zulks door:

- a. de zichtbaarheid der stellingen;
- b. de weinige voor stellingen geschikte terreinen (alleen kaden, dijken, verhoogde erven).

Dientengevolge zullen zoowel de rechtstreeksche steun door de artillerie aan de infanterie te verleenen, als de bestrijding van de vijandelijke artillerie nimmer tot hun recht kunnen komen.

Waar de artillerie derhalve (volgens onze meening) bij de verdediging een ondergeschikte rol *moet* spelen, daar is de infanterie meer op zichzelf aangewezen.

Het gemis aan artilleristischen steun voor de nabijverdediging moet dan ook gecompenseerd worden door het onbegaanbaar maken van het terrein vóór de stelling (draszetten en inundeeren).

De tijd, die hiervoor noodig is, wordt verkregen door de verdediging van de vóórstelling.

II. In de tweede plaats de vraag: kàn de verdedigende infanterie met eigen middelen de verdediging voeren?

Wij meenen deze vraag bevestigend te kunnen beantwoorden, en wel:

1e. Omdat zooals Schrijver zelf zegt „tegenover de aanvallende infanterie de positie des verdedigers sterker is dan voorheen”, en zulks toch zeker, wanneer men weet welke gedeelten van de stelling de vijand alleen kan aanvallen (accessen).

2e. Omdat door de weinige bedektheid van het terrein, vuursteun van nevenafdeelingen, *die niet worden aangevallen omdat zij gedekt zijn door de inundatie*, zeer goed mogelijk is.

Ik wil dit nog even verduidelijken. Bijv. bij een aanval over het acces spoorbaan Nieuwveen, zal 4-II den vijand frontaal bevuren, 3-II steunt daarbij met vuur, 2-II met een sectie zw. mitr., opgesteld tusschen 2-II en 3-II; bevindt zich nu nog in de omgeving van 3-II infanteriegeschut, dan kan dit nog een woordje medespreken; tenslotte steunen nog 1-I en 2-I, voor zoover zij zelf niet worden aangevallen.

Wanneer men aanneemt, dat in de hooge terreinen, de infanterie in staat is zelf het afsluitingsvuur dicht vóór de stelling te leggen, dan is het o.i. niet overdreven, wanneer men zulks voor dit terrein als zeker aanneemt.

III. Wat kan de aanvallende infanterie doen?

Schrijver geeft ons een beeld van den infanterieaanval. Wij zouden dezen in werkelijkheid niet durven ondernemen en wel omdat:

1e. de aanvaller op de smalle accessen is blootgesteld aan de volle uitwerking van het verdedigend mitrailleur-vuur. Zelfs al zouden maar enkele mitrs. aan het voorbereidend neutraliseerend vuur ontkomen, dan nog is de breedte van de aanvalstrook te gering om door manoeuvreeren (ook met vuur) de stelling te nemen;

2e. slechts een zeer plaatselijk succes kan worden verkregen, daar het slagen van een aanval over het eene acces (aannemende, dat succes wordt bereikt) nog geen steun verleent aan den aanval op een nevenaccess;

3e. het aanvalsterrein open is en de aanvaller zich niet kan ingraven;

4e. een mislukking van den aanval tot *algeheele vernietiging* van de aanvalstroepen leidt, daar deze over het open terrein noch terug kunnen, noch zich kunnen ingraven.

In de gevallen, waarin de stelling gedekt is, door eene inundatie* of draszetting van het terrein, zal de aanvaller *zijn infanterie niet inzetten*.

IV. *Wat kan de artillerie van den aanvaller doen?*

1. Een artilleristische voorbereiding van een aanval over een acces, alleen door neutraliseerende vuren, lijkt ons onvoldoende, vooral omdat

deze aanval onder veel moeilijker omstandigheden moet worden ondernomen, dan wanneer hij in hooge terreinen plaats vindt.

2e. Een artilleristische voorbereiding van een aanval over een access door vernielings- en vernietigingsvuur!

Het gevolg van een dergelijke beschieting is het vernielen van boezemkaden en het inundeeren (onderloopen) van het terrein vóór en achter de stelling.

3e. Wanneer de infanterie van den aanvaller volstaat met insluiting, kan zijn artillerie de verdedigende infanterie achter kaden, dijken, enz. — vormende de voorste verdedigingslijn — onder vuur nemen.

De uitwerking op personeel en materieel kan gering zijn, wanneer de dag-opstelling der verdedigende infanterie met deze mogelijkheid heeft rekening gehouden; de kans bestaat, dat, ook op andere plaatsen dan bij de accessen, kaden en dijken worden vernield en inundaties worden gesteld.

4e. Het vuren op kaden, dijken, waterkeeringen met de bedoeling den waterstaatkundigen toestand van het terrein achter de stelling onhoudbaar te maken.

Indien de aanvallende infanterie zal afzien van het uitvoeren van een aanval met het doel een beslissing te verkrijgen, hetgeen o.i. als vast is aan te nemen, dan zal de verdedigende artillerie haar taak hoofdzakelijk vervullen door het bevuren van de artillerie des aanvallers. Volgens onze meening is dan ook het karakteristieke van den polderoorlog dat, na een tijdsverloop waarin de aanvaller *misschien* aanvallen langs de accessen heeft ondernomen, die zonder succes bleven, de toestand wordt:

a. de verdedigende en de aanvallende infanterie gaan over tot bewaking der inundatie (die gesteld is, of is verkregen tengevolge van beschieting);

b. de zwakke verdedigende artillerie bevuurt de aanvalsartillerie;

c. de aanvalsartillerie bevuurt de verdedigende artillerie, negeert de verdedigende infanterie en bevuurt stelselmatig waterkeeringen, dijken, enz., daarin gesteund door vliegtuigen.

In hoeverre het nu den aanvaller mogelijk zal zijn accessen te verkrijgen, door het aftappen van hoogere polders op lagere, is niet uit te maken, omdat bekend zou moeten zijn tot welk peil de lager gelegen polder reeds onder water staat. Dan vergete Schrijver niet, dat een pas drooggelooopen polder niet is te gebruiken als aanvalsterrein. Tenslotte heeft de infanterie toch een aanval te ondernemen dwars door den polder heen.

Wij zouden daarom voor stelling I van Schrijver willen lezen:

In het polderland is van een aanval, ondernomen door infanterie, zelfs met krachtigen artilleristischen steun, geen succes te verwachten, aangezien de verdediger is uitgerust met alle moderne verdedigingsmiddelen en de aanval over een open, smal terrein wordt ondernomen,

welk aanvalsterrein den verdediger bekend is en waarin de aanvaller zich niet kan ingraven.

De aanvaller zal dan ook in dit terrein geen beslissing zoeken.

Een harmonische sterkte-verhouding tusschen de verschillende wapens is dan ook voor het polderland niet alleen niet noodig, maar zeer onoeconomisch, daar het Veldleger met moderne artillerie op de hooge terreinen de beslissing zal moeten zoeken, wanneer de toestand is ingetreden, dat aanvaller en verdediger overgaan tot inundatiebewaking.

De lessen, te trekken uit den oorlog van 1672, blijven dan ook onverminderd haar waarde behouden, alleen zal de verdediger, veel meer dan toenmaals, rekening hebben te houden met de noodzakelijkheid, om met den aanvaller een strijd aan te binden om de heerschappij over den waterstaatkundigen toestand, omdat de aanvaller thans, tot ver achter in de stelling, zijn invloed op den waterstaatkundigen toestand kan doen gelden.

Tenslotte danken wij den Kapitein Van Santen voor de belangstelling waarmede hij ons artikel heeft willen bestudeeren en voor de heldere en aangename wijze, waarop hij onze meening heeft bestreden.

SLOTWOORD.

Hoezeer het ons verheugt, dat de heer Schmidt zijn optimistisch standpunt handhaaft — ook wij toch willen zoo gaarne den verdediger de betere kans gunnen — toch is alle twijfel niet weggenomen. Want afgescheiden van het feit, dat de gekozen getalsterkte der artillerie toch meer zal voortspruiten uit de organisatie dan uit de beperktheid van het terrein, erkent de heer S. in I, dat de kansen van de verdedigende artillerie slechter zijn geworden. Zulks wordt door II niet goedge maakt, want bij 2e is verzuimd te vermelden, dat de binnenrand der inundatie naast de accessen, de opstellingsplaats van de ondersteunende Zw. M., onder artillerievuur ligt (hier van 6 afdeelingen), welk vuur op den zichtbaren dijk goed kan worden geregeld, en — wat erger is — bij het voortschrijden van den aanval niet verplaatst behoeft te worden. Ook in III 2e is een lek, want wanneer de aanval over meerdere accessen tegelijk slaagt, komt de verdediger toch in een moeilijk parket. Zoo blijft o.i. het eenig afdoende middel: opvoeren van de sterkte der verdedigende artillerie, zóó dat eenigszins deugdelijke bestrijding der vijandelijke artillerie mogelijk wordt, in welk geval de onder I genoemde bezwaren kunnen worden aanvaard.

Wij hopen, dat de lezer in de gevoerde gedachtenwisseling, die ook voor ons een genoeg was, stof tot verdere overpeinzingen zal vinden.

v. S.

De Lichte Divisie onzer Zuidelijke naburen, met toepassing op Nederland.

DOOR

SIC SEMPER.

(Vervolg en slot van blz. 152).

B. Toepassing op Nederland.

Daar, zooals wij hiervóór op blzn. 141/2 en 145 opmerkten, de omstandigheden in B. en N. in vele opzichten analoog zijn, en, gelijk op blz. 146 aangestipt werd, alle belangrijke, in B. hangende vraagstukken ten aanzien van de organisatie der Lt. troepen, in den ruimsten zin opgevat, ook voor Nederland van veel belang zijn, zullen hier ten slotte, hoofdzakelijk aan de hand van de hiervóór besproken punten I t/m V, nog enkele vergelijkende beschouwingen en toepassingen, Nederland betreffende, gegeven worden.

I. Wat de **beteekenis der cav.** voor de oorlogvoering betreft, zoo doet deze in Nederland, dat voor nagenoeg de helft uit polderland bestaat en over het geheel de zacht glooiendè, overal begaanbare heuvelanden van midden België mist, nog onder voor die in B. Doch anderzijds, zoolang wij een Veldleger bezitten, de helft van onze geheele krijgsmacht sterk, en in sterkte nog boven 50 % daarvan op te voeren door versterking van uit de Vesting Holland of elders, zoolang wij denken aan handhaving van onze onzijdigheid in de buitenprovinciën, aan strategische vóórverdediging van de Vesting Holland aldaar in den aanvang of terugkeer aldaar in een latere periode van den oorlog, is een zekere minimum hoeveelheid cavalerie eenvoudig onmisbaar¹⁾. De vraag, of wij in dalenden zin dat minimum niet reeds overschreden hebben bij onze laatste vermindering der cav., zijn wij geneigd bevestigend te beantwoorden. Want dit nagenoeg alles beslissend argument is door de cavaleristen bij hun strijd voor het behoud van hun wapen zelden of nooit uitgespeeld: de hoeveelheid cavalerie, welke wellicht te groot was voor een legertje van 5 lichtingen à 11.000 man, dat toch aan of bij de Vg. Holland moest blijven kleven, omdat daarachter als reserve een nagenoeg onbruikbare schutterij stond, kan, *zelf bij relatief zeer verminderde beteekenis van het wapen*, te klein blijken voor een krijgsmacht, bestaande uit een veldleger van 72 bataljons, waarachter een georganiseerde reserve van gelijke sterkte. In nauwelijks 20 jaar nam ons mobiele veldleger toe van 29 tot 72 bataljons, doch onze cavalerie werd in 1922 tot de helft van haar sterkte teruggebracht. Procentsgewijze is zij dus enorm in sterkte gedaald, en dat procent wordt nog veel grooter, indien men onze thans bruikbare legerreserve van 24 reserve-regimenten mederekent.

Natuurlijk vormt de oorlogsorganisatie een norm of standaard, waar-

¹⁾ Ook bij verdediging van het W. front van de Vg. Holland is voor verkenning- en verbindingdienst in de duinstrook cav. onmisbaar.

van men niet dagelijks, en om allerlei kleine redenen zal afwijken; doch anderzijds is die organisatie geen wet van Meden en Perzen, noch een ijzeren harnas, waarin onze krijgsmacht voorgoed gevangen zit. Ook hier moet een elastische opvatting, een soepel gebruik der strijdkrachten voorzitten, zooals wij dat op blz. 149 aantreffen bij Generaal Baron de Witte ten aanzien van een *mogelijke* ontbinding van de Lt. Div. over de 3 legerkorpsen. Wanneer bepaalde Div. Groepen aan bepaalde fronten gebonden zijn, b.v. aan het O. of aan het Z. front der Vg. Holland, aan een bruggenhoofd in Friesland of dergelijke, waar Cav. van geen waarde is, zal men hun die ongetwijfeld ontnemen om ze bij andere Div. Groepen, welke haar beter gebruiken kunnen, in te deelen. Onze mobilisatie 1914, toen bij de Div. Groep Noord-Brabant van 2 Div. Grn. onze *geheele* Cav. B. ingedeeld was, geeft ons daarvan gedeeltelijk een voorbeeld. En wanneer in een eindstadium van een oorlog een of meer Div. Grn. aangewezen worden om op eenigerlei wijze uit of om een vleugel van het gestabiliseerde front uit te breken en de hoogere terreinen te herwinnen, zal het *alle* aanbeveling verdienen, daarbij het gros onzer Lt. troepen, *waaronder alle Cav.*, in te deelen. Of die Cav. ingedeeld is bij een Lt.B. of wel over de Div. Grn. verdeeld, vormt een zaak van tweede orde, waarover hierna onder II gehandeld worden zal.

De vermindering 3 : 2, waarvoor de B. Cav. zich thans door het plan *K e s t e n s* geplaatst ziet, heeft de Nederlandsche door de halveering der legerorganisatie van *D i j k* in 1922 reeds ruimschoots achter den rug. Moest de onze andermaal verminderd worden, er bleef nagenoeg niets van over; het ware dan wellicht beter haar conform de plannen *C a m o n* geheel te doen verdwijnen, dan een minimaal troepje een kwijnend bestaan te doen rekken en een officierskorps te onderhouden, dat geen loonende vooruitzichten heeft. Dat men n.l. in Nederland zoo radicaal zou willen zijn om, zooals elders wel geschiedt, cav. officieren in hogere rangen bij de inf. of art. te doen doordienen, achten wij zeer onwaarschijnlijk.

II. Lt. B. Cavalerie of Div.groeps-Cavalerie?

Met onze Lt.B. van één sterk reg. wielrs. op 2 zwakke regn. cav. (sterkte 1 : 1) komen wij *oogenscheinlijk* het ideaal nabij, dat de Bn. inzake de organisatie hunner Lt. troepen voor de naaste toekomst voor den geest zweeft: ongeveer gelijke sterkte van cav. en wielrs. (blz. 149); innige samenwerking tusschen beide wapensoorten (blz. 150/1). Er zijn voor Nederland echter eenige belangrijke schaduwzijden: 1°. bestaat het B. Lt. orgaan uit een divisie van 3 brigades, en bezitten wij er slechts één; 2°. zal dat orgaan 3 regn. cav. en 4 regn. wielrs. tellen (bij ons 2:1), zoodat in B. veel meer wielr. afdn. voorkomen; 3°. bestaan de Lt. troepen van het Legerkorps in B. uit een reeds in vreedestijd bestaand reg. cav., terwijl alle Lt. troepen van de Nederlandsche Div. Groep eerst bij mobilisatie gevormd worden, derhalve, wat de remonteering betreft, beslist op gebrekkige wijze.

Let men nu op de dringende noodzaak om bij de Div. Groepen over cav. te beschikken, en wel op een sterkte van 18.000 man inf. over 2 esks. (wat een minimum schijnt) voor veiligheids- en verkenningdienst, ten deele ook voor ordonnansendienst, let men voorts op de hooge eischen, in B. terecht, en op grond van allerlei oorlogservaringen, aan die cav. gesteld (blz. 151/2), dan blijkt het er met onze Lt. troepen van een Div. Groep niet rooskleurig uit te zien. Het is alsof wij in het citaat van blz. 151 nopens de Fransche divn. in de Ardennen in 1914 en hare geïmproviseerde cav. het lot van onze Div. Groepen met haar div. cav. van reservisten op gevorderde paarden voor oogen krijgen. De uitvinding der 4 × 2 res. esks. cav., welke in onze oorspronkelijke nieuwe organisatie niet voorkwam, en daarin later opgenomen is èn om onze cav. bij mobilisatie *oogenschijnlijk* even sterk te houden èn om de Div. Groepen van de zoo noodzakelijke cav. te voorzien, is blijkens later bekend geworden oorlogservaringen — welke trouwens zeer aannemelijk zijn, indien men zich in de taak der esks. goed indenkt en nog eens de blzn. 147 en 151 herleest — geen gelukkige gebleken. ¹⁾ Hier zijn o.i. slechts 2 oplossingen: a. de bedoelde esks. in vreedstijd weer oprichten. Hiermede zou onze cav. tot haar oude sterkte van 16 vredes-esks. terugkeeren. Maar waar zouden de goede kazernementen, stallen en maneges, alle paarden, enz., enz. vandaan moeten komen om daartoe te geraken? Wij achten het overbodige moeite om te onderzoeken of deze oplossing in *militairen* zin voor Nederland een goede is, want wij achten haar om financieele en politieke rekenen *eenvoudig onbereikbaar*, zulks te meer als men zich de uitspraak van blz. 151 te binnen brengt, dat een eerste oefentijd van 18 maanden nog slechts „une bonne cav. de deuxième ordre” schenkt. Rest dus niets anders dan de tweede oplossing: b. de 8 esks. cav. der Lt.B. overbrengen naar de 4 Div. groepen, waardoor men hier een cav. van de vereischte getalsterkte en nagenoeg het vereischte gehalte krijgt. Van de oprichting, *althans onmiddellijk bij mobilisatie*, van 8 res. esks. cav. kan dan worden afgezien; hun gehalte moet, blijkens het voorgaande, aanvankelijk gering zijn, vooral in ons kleine land, zoo arm aan goede rijpaarden; voor dadelijken inzet zijn die esks. dus noch bij de Div. Grn. en allerminst bij de Lt.B. geschikt. Men niet dadelijk op te richten schenkt bovendien het groote voordeel, dat men bij mobilisatie het zeer toegenomen aantal benoodigde bruikbare rijpaarden voor art. staven, voor B. Cn en adjudanten, enz., enz. zal vinden. Toen de maatregel inzake de oprichting der 8 res. esks. getroffen werd, is van zeer bevoegde zijde gezegd, dat hiermede het bereden maken dier staven, enz. *zeer ernstig* in de waagschaal werd gesteld.

Uit den aard der zaak vormen de bewuste 2 esks. slechts een gedeelte van de Lt. troepen van een Div. Groep en zullen ook hier de wielrs.

¹⁾ Rev. de Cav. 1926, blz. 74. „On a vu qu'on ne peut adresser le même éloge aux chevaux de requisition. La guerre a prouvé que le cheval ne devient pas apte du jour au lendemain à tenir la campagne”.

zeker in de meerderheid moeten zijn. Voegt men daaraan dus, als tot dusverre gebruikelijk, 3 à 4 esks. wielrs. toe, dan beschikt men per Div. Groep over een voldoende sterkte aan Lt. troepen voor alle doeleinden (waarover nog nader) en voor alle terreinen¹⁾. Wat hiervan tot de Div. Groepstroepen gerekend, wat aan de Divn. toebedeeld worden moet, is een interne aangelegenheid van kleinere tactiek, welke hier onbesproken blijven kan; trouwens ook hier moet een ijzeren organisatie uitgesloten blijven: derhalve indeeling naar behoeften.

Door aan de Lt. B. haar 8 esks. cav. te ontnemen, wordt zij belangrijk verzwakt, doch zij krijgt al dadelijk een meer homogene samenstelling, wat groote voordeelen biedt (verg. blz. 149). Op die voordeelen en op de vraag, of wij haar in die homogene richting niet weer op de oude sterkte kunnen brengen, komen wij zoo aanstonds terug.²⁾ Constateeren wij voorloopig, dat:

1°. door velen de waarde van den ophelderingdienst niet hoog wordt aangeslagen, en zeker niet, voor zoover door cav. verricht; Generaal Camon is in dit opzicht al zeer pessimistisch (blz. 143);

2°. wij den oorlog nagenoeg steeds in eigen land en verdedigend in bepaalde liniën zullen voeren; gegevens van allerlei aard zullen ons dan ook op allerlei andere wijzen dan die van den officieelen ophelderingdienst toevloeien (voornl. spionnen- en postduivenberichten); een belangrijk modern middel daartoe vormt de telefoon, welke elk oogenblik in staat stelt om de uitbreiding des vijands in strategisch opzicht vast te stellen, d.w.z. zijn „contour apparent” te bepalen. In het Bulletin belge vond ik deze methode, welke daar natuurlijk reeds in 1914 zal toepassing gevonden hebben, bestempeld met den zeer kenschetsenden naam van „sondage téléphonique”;

3°. men door de Ver. V. A. een veel waardevolleren strategischen verkenningsdienst verkregen heeft, welke onder niet te ongunstige omstandigheden tot de kern der zaak vermag door te dringen, terwijl een Lt. B., vooral indien tegen overmachtige Lt. troepen optredende, doorgaans niet verder dan den „contour apparent” kan komen;

4°. de Div. Groepen, beter met Lt. troepen uitgerust, daarmede, of met een deel hunner, aan de strategische verkenning kunnen deelnemen, normaal ieder voor het front van de eigen Div. Groep. Inderdaad is dit een eenigszins tweeslachtig gebruik van de Lt. troepen, aan een grootere inf. eenheid toegewezen (beveiligen en ophelderen), doch in een klein land met beperkte geldmiddelen kan men nu eenmaal niet alles dusdanig in orde hebben, als een (bovendien problematieke) theorie het wel zou wenschen. Ook het Règlement provisoire sur le service en campagne de l'armée belge 1922 voorziet het zoo even bedoeld gebruik van de Lt. troepen, want het zegt: „Lorsque la distance séparant les gros des deux adversaires est à environ deux journées de marche, les éléments légers de D. A. assurent en général cette recherche

¹⁾ 6 eenheden contra België 7.

²⁾ Zie blz. 225 e.v.

sur le front de l'armée, tandis que l'action des troupes légères d'armée s'exerce plutôt sur les flancs du dispositif ennemi". D.i. het gebruik, hetwelk de Bn. reeds in Aug. 1914 op de N. flank van hun veldleger achter de Geete gemaakt hebben van hun Lt. D., nadat die Div. aanvankelijk vóór dat leger opstelling gehad had ter bescherming en ook om de 3e Div. bij haar terugtocht uit Luik op te nemen.

Men moet zich niet door algemeene theorieën op een dwaalspoor laten brengen, doch zich goed indenken *in eigen toestanden en verhoudingen*, om daaruit *eigen organisatie* en *eigen gebruik der strijdkrachten* af te leiden. Bij een conflict met onze Z. naburen, die, gesteund door Luik en Antwerpen, opmarcheeren, gedekt door en in de lijn der verbindende kanalen in de Kempen ¹⁾, zou, zoo de gelegenheid al openstond, toch alle ruimte ontbreken om onze ophelderende organen „möglichst weit vor zu schieben" (v o n M o l t k e S r.). En bij een conflict met onzen O. nabuur zal, door diens overmacht, de gelegenheid wel ontbreken om onze dan relatief zwakke Lt. troepen „ins Blaue hinein" vooruit te schuiven, zoo de ruimte er al was; doch ook dit laatste is niet aan te nemen, daar de vijand wel dicht achter onze grens concentreeren en die zoo spoedig mogelijk overschrijden zal (Luik 1914).

Zoo zal er *in onze verhoudingen* wel bijna nimmer gelegenheid zijn de Lt. troepen ophelderend zeer ver vooruit te schuiven; van een in tweede instantie vrijmaken van het front en een uitwijken naar een der vleugels zal doorgaans geen sprake zijn: een belangrijk deel der Lt. troepen behoort, conform de zooeven geciteerde officieele B. opvatting, *van huis uit* op een of beide vleugels thuis. Dit is in onze verhoudingen te noodzakelijker, omdat voor ons, als de zwakkere, het gevaar groot is om overvleugeld en van de basis afgesneden te worden. *Vleugelbeveiliging, in offensieven of defensieven zin, van ons Veldleger, vormt een der hoofdtaken voor onze Lt. B. Daartoe moet zij zeer beweeglijk, en bij voorkeur homogeen van samenstelling zijn.*

In den zoo even geschetsten gedachtengang kan men gemakkelijker heenstappen over het theoretische nadeel, dat de Lt. troepen der Div. Groepen, normaal elk vóór het eigen front, een belangrijk deel van den ophelderingsdienst op zich nemen. Aan een dergelijk gebruik der Lt. troepen is echter bovendien een voordeel verbonden. In theorie heldert het Lt. orgaan (Div. of B.) op vóór het geheele eigen front. De inkomende berichten vloeien allen centraal (dus normaal naar het midden) van het front terug, waar zich de C. der Lt. troepen bevindt. Daar wordt alles gezift, geordend en gecombineerd; ten slotte wordt het resultaat der gegevens den A.B. bericht. Met dit alles gaat veel tijd heen, zoo deze dienst al goed functioneert en alle berichten van alle deelen van het front het centrum bereiken. Meldingen recht achter-

¹⁾ Zuid Willemsvaart; Kempen Kanaal; zijkanaal via Turnhout naar Antwerpen (Canal d'embranchement). Zie o.a. Revue du Genie militaire 1922, blz. 442 e.v.; voorts het bekende plan de Ryckel van 1911.

uit zullen sneller en zekerder de eigen grossen bereiken; vandaar kunnen zij snel naar den A.B. worden doorgegeven, die in den regel in telefonische of radioverbinding staan zal met zijn D.G.Cn. Maar bovendien zullen onze zwakke krachten ons menigmaal verleiden om te breede fronten in te nemen, zoowel bij den opmarsch als bij de verdediging. Het „getrennt marchieren, vereint schlagen” geldt in beginsel ook thans nog. Moge dus het theoretisch front van een D.G. bij den aanval 5 à 7 K.M., derhalve dat van ons Veldleger *op zijn allerhoogst* ongeveer 25 K.M. bedragen, in werkelijkheid zullen èn bij den opmarsch èn bij de verdediging (vooral achter terreinhindernissen, stellingen met partieele onderwaterzettingen, e.d.) veel grootere fronten voorkomen. Dan wordt opheldering door één Lt. orgaan met één centrale leiding een groot bezwaar. Ook groote legers hebben nagenoeg nooit een centrale leiding van alle cav. massa's voor hun front; zij plaatsten Cav. Divn., hoogstens -Korpsen naast elkaar. *Tusschen dit stelsel en het door ons aanbevolene bestaat geen principieel, slechts een gradueel verschil.*

In dit verband zij er ten slotte nog de aandacht voor gevraagd, hoe ook Generaal de Selliers, een dergelijken verkennings- en beveiligingsdienst op den voorgrond stellende, zijn eisch nopens een *afzonderlijk* Lt. ophelderend orgaan vallen liet, en constateerde, hoe de gelegenheden om de Lt. Div. als tactische eenheid te gebruiken, te zeldzaam zijn om haar bestaan te rechtvaardigen (blz. 148).

Ontneemt men aan onze Lt. B. hare 8 esks. cav., dan blijft er een zeer verzwakt mobiel orgaan over. Het heeft echter al dadelijk het voordeel der homogeniteit, op welk voordeel ook in België de aandacht gevestigd is (blz. 149), terwijl men er daar tevens op gewezen heeft, hoe alle belangrijke taken, in 1914/8 achtereenvolgens aan de B. Cav. Div. ten deel, even goed, en soms beter, door wielr. afdn. e.a. hadden vervuld kunnen zijn (blz. 143, Generaal Camon en blz. 148, medestander van Generaal de Selliers).

Aan die homogeniteit der Lt. B. hechten wij zeer groote beteekenis. Hun, die met belangstelling de verschillende groote oefeningen der Lt. B. gevolgd hebben, zal het zeker meermalen getroffen hebben, hoe dat lichaam eigenlijk een amphibie is, samengesteld uit heterogene bestanddeelen: wielr. afdn. en motorart., aan goede wegen gebonden, doch daarop met een snelheid van 12 à 15 K.M. per uur; cav. en rijd. art., die door alle terreinen kunnen, doch met een snelheid van 8 K.M. per uur. Heeft deze heterogene samenstelling *enkele* voordeelen met het oog op verschillende terreinen, waarin de Lt. B. geroepen kan worden op te treden, de nadeelen zijn o.i. ontegenzeggelijk veel grooter. Automatisch valt de Lt. B. al dadelijk, steeds in denzelfden vorm, in 2 marsch-, tevens gevechtsgroepen uiteen, waarbij de snelheid van verplaatsing zich regelt naar de minst snelle.¹⁾ Nu komt

¹⁾ Gevechtsvoorschrift, punt 56 wijst, vooral in de laatste zinsnede, de zwakke zijden der samenstelling van de Lt. B. duidelijk aan.

dit bij manoeuvres, welke zich afspelen in de nabijheid van gemengde Divisiën (1924) of waarbij aan de Lt. Br. de rol eener gewone B. wordt toegewezen (1925), niet zoozeer aan het licht, vooral niet, wanneer men — dikwijls ten onrechte en juist als gevolg van die heterogene samenstelling — telkens in bepaalde lijnen halt houdt en het verband herstelt, wat remmend werkt op de snelheid van beweging, zeker van de snelste. In werkelijkheid zou men echter spoedig bedrogen uitkomen, vooral bij strategische verplaatsingen. Terecht zegt Generaal Camon: „l'ère actuelle, c'est l'ère de la stratégie rapide, mais de la tactique ralentie” (blz. 144). Vooral geldt dit voor een klein land, waar aan de Lt. troepen hooge eischen van beweegbaarheid gesteld moeten worden om door snelheid te vergoeden, wat men aan kracht ontbreekt (snelle vleugelbeveiliging; snel oprukken der reserve tot het dichten van een hiaat; verplaatsing, achterlangs het front, van den eenen vleugel naar den anderen; verplaatsing van het eene operatietooneel naar het andere). Wanneer onze Lt. B. — na eenigszins gejaagde eerste mobilisatiedagen, waarbij er zeker te veel van de paarden gevraagd en deze gebrekkig verzorgd zullen worden — zich vervolgens voor een paar van zulke verplaatsingen gesteld ziet, wat zou kunnen voorkomen, is het met onze eenige 8 kostbare esks. van in vreedstijd met zorg behandelde en in oorlogstijd niet meer te vervangen paarden *voor goed gedaan*. Wielrijderafdn. leggen bij zulke strategische verplaatsingen per dag veel meer af, slijten oneindig minder snel en zijn, e.q. opgebruikt, in Nederland veel en veel beter weer te vervangen door analoge afdn. Bij *strategische* verplaatsingen, als van den beneden- naar den boven-IJssel (of omgekeerd), van den IJssel naar de kust, van het Zuiden der Z. Holl. kust naar het Noorden van N. Holl. (of omgekeerd), zal men — door het heterogene karakter en het verschil in snelheid — automatisch de Lt. B. in tweeën zien uiteenvallen of wel, de cav., *vol goeden wil*, tracht te volgen, totdat zij niet meer kan, hetgeen spoediger intreden zal dan men denkt. Na één of enkele van die strategische verplaatsingen zal onze cav. verkeerden in een staat, als waarin het Cav. Korps Sordet zich bevond na zijn „randonnée” door België (blz. 143). Men leze daaromtrent de beschrijvingen, inzonderheid de geschiedenis van dat Korps zelf en van enkele zijner regimenten ¹⁾.

Door onze 8 kostbare, nauwelijks te vervangen esks. in innig verband tot de inf. divn. in te deelen, voorkomt men dergelijke raids van enorme wrijving zonder uitkomsten, en waarborgt men zich ook in latere stadiën het gebruik van cav., daar, waar het zijn rente kan afwerpen.

Wordt aan de Lt. B. hare cav. ontnomen, dan belet weinig, en is er alles voor te zeggen, om hare sterkte aan wielrijders op te voeren en

¹⁾ Tijdens het najaar 1914 moest de troep op bivak steeds legeren boven den wind ten aanzien van de paardenbivaks, zulks vanwege den stank van de doorgereden ruggen der paarden!!

er inderdaad een wielr. brig. van te maken à 2 regn., elk van 3 bats. Dit heeft het voordeel, dat onze krijgsmacht wordt uitgebreid met 2 bats. van een wapensoort, waarvan Nederland nauwelijks genoeg kan hebben. De organisatie is ook soepeler, daar één reg. wielrs. à 4 bats. beslist te log is, vooral, indien men de goede wegen verlaat. *Vaste regel zou moeten zijn, dat de Brig. zich immer op minstens 2 wegen beweegt*, wat wel altijd mogelijk zal zijn, gelet op het breede in te nemen front bij de opheldering vóór het front van het Veldleger, de dekking van een (of beide) vleugels. Gevolgen hiervan zullen zijn, dat de vredes-org. uitgebreid worden moet met een 2e reg. wielrs., terwijl de R.A. geheel omgezet worden moet in motorart.¹⁾ Ten aanzien van dit onderdeel onzer veldart. zouden derhalve de denkbeelden C a m o n volledig tot uitvoering moeten komen. De besparing aan paarden zal een belangrijk deel der kosten van dat 2e regt. goed maken. Men krijgt nu een zeer soepele en bruikbare organisatie: de Lt. B. (wielrs. met motorart.), kan aanvankelijk vóór het front ophelderend optreden; aan haar *kunnen* worden toegevoegd of met haar *kunnen* samenwerken Lt. troepen der Div. Grn. (recht uit het eigen front naar voren geschoven), waarbij cav. *kan* zijn. Daartoe genoodzaakt, kan de Lt. B. nu, dank zij hare samenstelling, veel beter dan wanneer daarbij veel cav. is, zich, tusschen de oprukkende partijen uitgedrongen, op één of beide vleugels concentreren, terwijl de Lt. troepen der Div. Grn. recht achteruit terugtrekken. De gemakkelijk splitsbare B. kan desgewenscht met één wielr. reg. naar den éénen, met het andere naar den anderen vleugel terugtrekken, indien dekking op beide vleugels gewenscht is. Ook de art. moet daartoe gemakkelijk in tweeën splitsbaar zijn (twee afd. motorart.). Ook is het denkbaar, dat één reg. naar den eenen vleugel gaat, terwijl het andere — de andere vleugel aangeleund zijnde — voorloopig als een mobiele algemeene reserve teruggenomen wordt; enz. enz.

III. Innige samenwerking van cav. en wielrs. IV. Lt. troepen in vrede-tijd in Div. Gr. verband. V. Gehalte der Div. Cav.

Hiervóór is onder II een pleidooi geleverd om, mede ter wille van die innige samenwerking, en opdat de Div. Gr. cav. van het vereischte gehalte zij (zie onder V), de vredes-esks. cav. bij mobilisatie toe te wijzen aan de Div. Grn., die dan voorts ieder over 3 à 4 esks. wielrijders zouden moeten kunnen beschikken. Dit brengt van zelf — in verband met hetgeen hiervóór onder V op blz. 151 vermeld werd nopens de wenschelijkheid, dat de hoogere inf. Cn. in vrede-tijd Lt. troepen onder hunne bevelen hebben en daarmee op gezette tijden oefenen — het denkbeeld naar voren, om die Lt. troepen per Div. Gr. tot één oorlogsreg. samen te vatten, derhalve uit één vredesreg. cav. + wielrs. te doen voortkomen en dit regt. ook in vrede-tijd onder den vredes D.C. te stellen. Zóó zouden wij, doch op gemoderniseerde wijze (meerendeels wielrs.), terugkeeren tot den toestand, gelijk wij dien van 1908 tot

¹⁾ De R.A. einde 18e eeuw de voorlooper der veldart., thans der motorart.

1 April 1922 gekend hebben: per Div. in vredestijd een reg. Lt. troepen; de 4 half regn. huzaren zouden dus niet ten onrechte hun oude namen ten deele behouden en ook hun standaarden bewaard hebben; tot moderne Lt. regn. zouden zij uitgroeien. Terecht zou het reeds vóór jaren door sommigen gezegd zijn, dat de cav. op moderne wijze hare organisatie en beteekenis had kunnen behouden, indien zij intijds inzake het wielr. vraagstuk de leiding genomen en zich daarvan meester gemaakt had. „Marchez contre les idées de votre siècle elles vous renversent ¹⁾; marchez derrière, elles vous entraînent; marchez à leur tête, elles vous suivent et vous soutiennent”. Daar wij geen cav. in de Lt. B. wenschen en per Div. Gr. 2 esks. cav. + 4 esks. wielrs. bij mobil. vroegen, kan de vredes organisatie per regt. Lt. troepen als volgt zijn: a. 2 esks. huzn., die bij mobil. reserveformatiën opstellen, doch eerst *nadat* de krijgsmacht op oorlogsvoet gebracht en behoorlijk van rijpaarden voorzien is. Wat er van komt, is winst, en valt af te wachten; b. één esk. wielr., dat zich bij mob. verviervoudigt. Het ontvangt zijn personeel uit dienstplichtigen, die daarbij dadelijk ingedeeld worden, aangevuld uit de esks. huzn., b.v. na één maand oefeningstijd, door hen, die den minsten hippischen aanleg blijken te bezitten; c. één esk. voor opleiding zware mitrs.; oppassers i/d. Div. Gr. enz. Derhalve in totaal 4 regn. à 4 esks., elk toegewezen aan een Div.Gr.; het geheel bovendien in technisch opzicht onder een Inspecteur der Lt. troepen, tevens C.Lt.B. Het is een nevenvoordeel, waarom de zaak geenszins opgezet is en dat daarom gerust vermeld worden mag, dat op deze wijze opnieuw een loonend perspectief geopend wordt aan de jongere cav. offn., die hun wapen gehalveerd en veel minder aantrekkelijk gemaakt zagen.

Alleen bij gemengde vredesregtn. cav. + wielrs. *in eenzelfde garnizoen* kan de zoo noodige innige samenwerking tusschen beide wapensoorten, waarop ook in B. aangeslagen wordt (blz. 150) toepassing vinden, en kan het juiste beginsel: wielrs. op en nabij de harde wegen, cav. in het tusschenterrein (blz. 148, 150 en 151) gemeengoed van allen worden. Daartoe wordt dan tevens nog vereischt, dat, zoodra de elementaire esks. oefeningen voorbij zijn, cav. nimmer oefent zonder wielr. afdn. of omgekeerd. Alleen op die wijze geleerd en geoefend, zullen de hoogere Cn. en die der Lt. troepen als bij intuïtie, in verband met den aard der terreinen, cav. en wielrs. behoorlijk naast elkaar tot hun recht doen komen. Met een reg. wielrs. te 's-Bosch zonder paarden, en met 4 half regn. cav. in 4 andere garnizoenen, waarbij de eskr. *hoogstens* door patrouilles van 10 à 12 wielrs. gevolgd worden, zal men dat desideratum nimmer bereiken; dit losse verband tusschen beide wapensoorten en detachering van enkele cav. officieren bij R.W. vormen onvoldoende waarborgen om beide innig en doelmatig te doen samengaan. ²⁾

¹⁾ Onze Cav. in 1922 tot de helft teruggebracht.

²⁾ Bovendien vormt dat telkens detachereen van cav. offn. te 's-Bosch, een plaats, waar geen cav. garnizoen houdt, *op den duur* een groot bezwaar voor de cav. offn., voornl. de gehuwden.

VI. De Kon. Marechaussee tot steun van onze Lt. troepen, v.n.l. bij de grensverdediging.

In verband met den omvang dezer studie zullen wij over dit punt zeer kort zijn. Waar in B. zich 2 stroomingen openbaarden, pro en contra, aarzelen wij niet ons aan de eerste zijde, en niet aan die der negativisten te scharen. In zijn korps Marechaussee bezat en bezit Nederland een kostbaar, waardevol korps van uitgezochte en beproefde mannen, waarvan voornl. dat gedeelte, in vreedestijd aan en achter de grenzen ingedeeld, ook bij mobil. en bij het uitbreken van vijandelikheden zeer waardevolle diensten verrichten kan bij de grensbewaking en -verdediging, en den ophelderingsdienst; dit mede dank zij zijn plaatselijke bekendheid. Het zou uit den aard der zaak hinken op 2 gedachten, derhalve verkeerd zijn dit korps in vreedestijd min of meer cavaleristisch te willen oefenen. Doch ook zonder die oefeningen slaan wij zijn oorlogswaarde voor gezegde doeleinden vrij hoog aan, zulks niet alleen van wege die plaatselijke bekendheid, doch ook omdat men hier te doen heeft met uitgezocht en ouder personeel, reeds in vreedestijd gewend aan optreden bij duisternis, patrouillediensten en om het gevaar onder de oogen te zien. Het zou krachtsverspilling zijn, indien het kleine Nederland niet in de ure des gevaars voor de hoofdzaak naar alle krachten greep, welke ten dienste staan. Te betreuren achten wij het daarom, dat de banden tusschen het eigenlijke leger en de Marechaussee — zulks ondanks het gestelde aan het slot van Hoofdstuk VII V.Vd. — alweer lossen werden, sedert de politietroepen opgericht zijn. Dat overigens ook deze kunnen medewerken aan de taken, zoeven omschreven, spreekt voor zich zelf.

Resumeerende luiden onze voorstellen:

1. Omzetting van de 4 half regn. huzaren in 4 Lt. regn., elk in vreedestijd bestaande uit 2 huzaren esks., 1 wielr. esk., 1 mitr. en depot esk.
2. Bij mobilisatie verviervoudiging van het wielr. esk. Het reg., als dan uit 2 huz. en 4 wielr. esks. bestaande, bestemd voor Lt. troepen van de Div. Gr., tevens voor den ophelderingsdienst vóór het front van de eigen Div. Gr.
3. De bedoelde regn. staan in vredes- en in oorlogstijd onder de betrokken Div. Gr. Cn. In vreedestijd staan zij in technisch opzicht tevens onder den Inspecteur der Lt. troepen, tevens C. Lt.B.
4. Res. esks. huz. worden bij die regn. bij mobilisatie eerst opgericht, nadat de geheele krijgsmacht op oorlogsvoet gebracht en behoorlijk van rijpaarden voorzien is.¹⁾ Men zal moeten afwachten, wat deze maatregel geeft, en behoeft zich dus in vreedestijd niet druk te maken over de bestemming dier esks. Na beschikbaar komen, waarmede wellicht eenige maanden gemoed zullen zijn, kan de O.L.Z. ze dan, naarmate

¹⁾ Waar maar eenigszins mogelijk is, geen rijpaarden indeelen, doch staf-, geneesk., admin. en verplegingspersoneel op rijwielen.

van de behoefte van het tijdsgewricht, een bestemming geven. Het slechtst van alles zou zijn om onmiddellijk bij mobilisatie res. esks. op te richten (die toch niet dadelijk bruikbaar kunnen zijn) en deze dan te willen indeelen bij de Lt.B., waar zij door strategische verplaatsingen nog eerder als sneeuw voor de zon zullen versmelten dan onze vredes-cav.

5. Uitbreiding van onze wielrs. met een 2e reg. Elk reg. vormt bij mob. 3 bats. De beide regn. vormen reeds in vreedetijd een Brigade.

6. Het Korps R.A. wordt geheel omgezet in motorart. en bestaat in vreedetijd uit 2 schoolbtn., die zich bij mobilisatie ontplooiën tot 2 afdn. zoodat aan elk reg. wielrs. een afd. motorart. kan worden toegewezen.

7. Wielr. B. en motorart. vormen te zamen in vredes- en oorlogstijd de Lt. B.; haar C. heeft in vreedetijd tevens in techn. opzicht de 4 regtn. Lt. troepen der Div. Grn. onder zich.

8. De Lt. B. is bestemd voor den ophelderingsdienst; daartoe *kunnen* aan haar Lt. troepen der Div. Grn. toegevoegd worden. Voorts is zij, zonder die troepen, bestemd voor dekking van één of beide vleugels van het Veldleger, mobiele algemeene reserve, enz. Zij marcheert steeds op meer dan één marschweg.

Wij hebben deze studie ondernomen, daartoe opgewekt door hetgeen den laatsten tijd in B. nopens organisatie, eischen en gebruik der Lt. troepen geschreven is. Wij hebben haar gemaakt en neergeschreven in de overtuiging daarmede ook nut te stichten voor de Nederlandsche Lt. B., overtuigd als wij zijn, dat noch wat hare organisatie, noch wat haar gebruik betreft, het laatste woord gesproken en geschreven is. Wij bieden onze denkbeelden aan in het vertrouwen daarmede tot nadenken en gedachtenwisseling op te wekken; wij geven die denkbeelden ook dadelijk voor beter. Doch wij verzoeken eventueele bestrijders zich bij hun beoordeeling niet te plaatsen op een zuiver theoretisch standpunt, doch wel een *practisch uitvoerbaar* standpunt te willen innemen. Wij weten reeds bij voorbaat, dat ons plan tal van theoretische fouten bezit, dat in theorie vele zaken veel beter konden voorgesteld zijn. Men zegt echter meermalen terecht: „maak eens een vuist, wanneer je geen hand hebt”, en zoo zeggen wij tot slot: maak eens veel, en van goede hoedanigheid, wanneer men niet veel geld uitgeven kan, wil of mag.

Naar ons gevoelen schenkt de geschetste organisatie der Lt. troepen een belangrijk hooger rendement dan de bestaande, en zullen de kosten van het meer gevraagde regt. wielrs. en van $16 - 10 = 6$ vredes (alle wielrijders) esks. voor een belangrijk deel worden goed gemaakt door het vervallen van alle paarden der R.A.

Stormvuurregeling.

DOOR

Jhr. J. P. DE SAVORNIN LOHMAN,

Kapitein der Grenadiers.

Hoewel het begrip stormvuur wel in verschillende voorschriften wordt genoemd, zal men tevergeefs zoeken naar eene omschrijving van de wijze ,waarop dat stormvuur moet worden geregeld. Ook bij tactische oefeningen op de kaart wordt deze materie meestal niet, of slechts terloops behandeld. In vele gevallen toch komt het stormvuur heel niet aan bod, daar de meeste tijd heengaat met besprekingen over den „opzet” en over de „overwegingen van dezen of genen commandant”, of wel men maakt zich van de geheele geschiedenis af door eenvoudig te vermelden: „Omtrent stormvuur volgen nadere bevelen”. (Après nous le déluge).

Ik geloof dan ook, dat het zijn nut kan hebben eens na te gaan, wat er wel bij zulk een stormvuurregeling te pas komt. Allereerst echter dient men zich duidelijk voor oogen te stellen, wat onder stormvuur moet worden verstaan. Het moge eenigszins vreemd klinken, dat ik hier deze vraag stel. Maar — althans bij de Infanterie — tasten we dien-aangaande nog eenigszins in het duister.

In de „Aanwijzingen-Infanterie” worden volgens punt 195 van blz. 102 twee zaken onderscheiden; en wel:

1. het stormvuur, dat op een enkel sein of teeken *bij dag en bij nacht* bij een algemeenen aanval wordt ontketend; en
2. een vastliggend vuur, dat bij *nacht, mist of rook* wordt afgegeven.

Nu is het mij niet volkomen duidelijk, wat men met dat alles bedoelt. Naar het mij voorkomt verwacht men hier toch twee dingen, n.l. enerzijds *de organisatie van het mitr. vuur bij goed zicht* (waarbij aan elken mitr. een schootsvak wordt toegewezen, dat hij zal kunnen beheerschen, en in welk schootsvak het vuur op den vijand wordt geopend, dáár waar deze zich vertoont — derhalve juist niet op een bepaald sein of teeken —) en anderzijds *het eigenlijke stormvuur*, dat wel automatisch en alleen bij slecht zicht wordt afgegeven en dat zoo georganiseerd is, dat ook bij „blind vuur” een aaneengesloten vuurfront is gewaarborgd. ¹⁾

Volgens het spraakgebruik toch is stormvuur alleen dit laatste vuur, een vuur n.l., dat de navolgende elementen in zich bevat:

1. Het is een *afsluitingsvuur*, dat kort voor de voorpostenstrook, vóór de frontlijn en ev. ook nog voor meer achterwaarts gelegen lijnen kan worden afgegeven;

¹⁾ Op deze aangelegenheid hoop ik in een volgend artikel terug te komen.

2. Het is een *vastliggend* vuur, zoodat ook bij volslagen duisternis een afdoende afsluiting zal worden verkregen;

3. Het is een vuur, dat *automatisch* op een vast te stellen enkel- of meervoudig sein of teeken kan worden ontketend.

Bij de navolgende beschouwingen ga ik uit van het standpunt, dat onder stormvuur dat vuur wordt verstaan, dat ik hierboven nader trachtte te omschrijven.

Bij de *regeling* van het stormvuur nu, zullen de volgende vragen onder de oogen moeten worden gezien:

1. In hoeverre er met een ev. terugtrekken van vóórliggende troepen (bijv. voorposten) rekening zal moeten worden gehouden, opdat het gevaar worde vermeden, dat het stormvuur wordt afgegeven op eigen troepenafdeelingen.

2. Aan welke laagste commandanten de bevoegdheid zal moeten worden toegekend het stormvuur te ontketenen.

3. Tot over welke breedte het stormvuursein, indien dat op eenigerlei plaats wordt gegeven, geldig zal zijn. (Het gaat toch niet aan, dat een ondercommandant, die ergens in de benauwdheid zit, een heele divisie zou kunnen alarmeeren).

4. Welk sein of welke seinen moeten worden vastgesteld, op welke plaatsen die seinen zullen worden gegeven en of — met het oog op den beperkten afstand, waarop de lichtpistoolseinen kunnen worden gezien (3 tot 4 K.M.) — al dan niet tussehenposten zullen moeten worden geplaatst. (Bedoelde plaatsen zullen nauwkeurig in coördinaten moeten worden bekend gemaakt, opdat een ieder, ook de art. wete, vanuit welke richting het stormvuursein kan worden verwacht).

5. Of het sein of de seinen al dan niet moeten worden herhaald of telefonisch bevestigd.

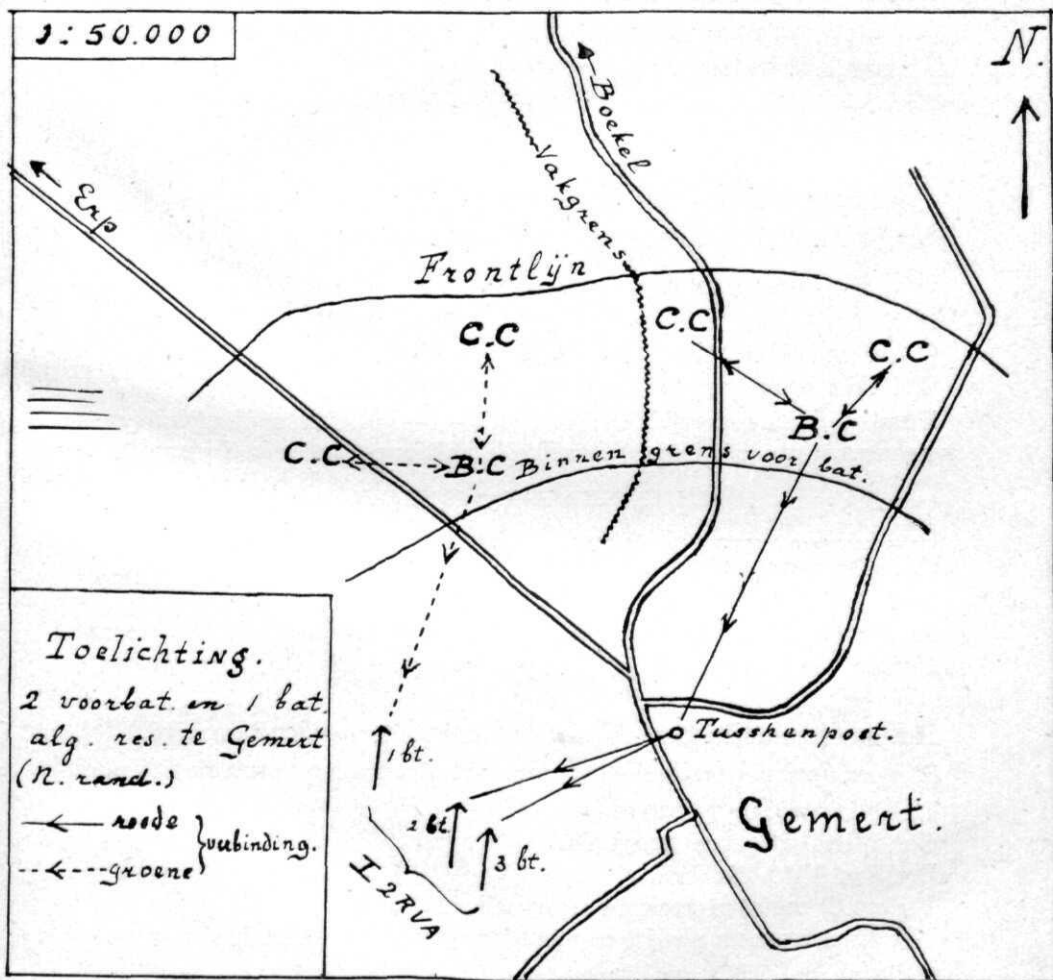
6. Hoeveel patronen bij de Infanterie mogen worden verschoten, en welke vuursoort de Artillerie moet toepassen en gedurende welken tijdduur. (Men kan er zich wel mee afmaken, door te zeggen, dat het stormvuur 5 min. moet worden volgehouden, maar dan heeft men alle Mitrs. '20 warm geschoten en een massa munitie verspild zonder noodzaak).

7. Gedurende welke uren en onder welke omstandigheden alles in stormvuurstelling moet staan.

Ik heb getracht hieronder een „proeve” van een stormvuurregeling te geven. Het is alleen maar een voorbeeld hoe m.i. onder de aangegeven omstandigheden een stormvuur *zou kunnen worden* georganiseerd. Teneinde het geheel niet te ingewikkeld te maken, heb ik de verhoudingen klein genomen. De onderstelling is in het kort de navolgende: (Stafkaarten 1 : 50.000 Eindhoven en Den Bosch). Het R.Gr., waarbij I-2 R.V.A., kreeg tot taak den rechter vleugel van een, ten W. van de Zuid-Willemsvaart van het O. naar het W. loopende, stelling bij Gemert (front N.) te dekken. Een en ander in verband met

ingekomen berichten. Het detachement kwam zonder wederwaardigheden te Gemert aan en nam stelling als op de schets aangeduid. Voorposten zijn met waarschuwendende taak vooruitgeschoven. De Oostvleugel van het detachement wordt door lichte troepen gedekt.

De Det.C. heeft het Algemeen Verdedigingsplan uitgegeven en bracht overeenstemming in de vuurplannen der Infanterie en der Artillerie, waarna hij deze goedkeurde. Daarna maakte hij onderstaande stormvuurregeling, waarbij er door hem naar werd gestreefd zooveel mogelijk te voorkomen, dat het stormvuur der art. te laat komt. (Iets, wat meestal het geval is).

C. R. Gr.
(Commandant Det. Gemert).
No. ....
Bijlage: 1 schets.

op. 7 Juli 19.....
2,00 nam.

STORMVUUREGELING.

1. Stormvuur mag eerst worden ontketend, nadat in het betrokken bat.vak *de voorposten* binnen de frontlijn *zijn teruggekomen*.

2. Het stormvuur wordt *bataljonsvaks*gewijze ontketend, en wel:
in het vak v. h. *rechter vóórbat.* op serie *roode* seinpatronen,
in het vak v. h. *linker vóórbat.* op serie *groene* seinpatronen.

De btn. van I—2 R.V.A. reageeren alleen op stormvuursein van het betrokken bat.vak (zie punt 4 van deze regeling).

3. *Infanteriestormvuur.* Zie door mij goedgekeurde vuurplannen.

4. *Artilleriestormvuren.*

2 en 3—I—2 R.V.A. leggen vuurconcentratie voor *rechter bat.vak*, en wel op kunstweg Gemert-Boekel nabij Het Leurke. (coörd .....))

1—I—2 R.V.A. legt vuurconcentratie voor *linker bat.vak*, en wel op kunstweg Gemert—Erp nabij Pl. 8. (coörd .....))

5. *Zijn bevoegd* tot het ontketenen van stormvuur:

IN RECHTER BATALJONSVAK:

B.C.	Geeft sein vanuit coörd .....
C. rechter voorcomp.	idem coörd .....
C. linker voorcomp.	idem coörd .....

Tusschen B.C. eenerzijds en Cn. 2 en 3—I—2 R.V.A. anderzijds is een tusschenpost op coörd ....., welke tusschenpost het sein doorgeeft.

IN LINKER BATALJONSVAK:

B.C.	Geeft sein vanuit coörd .....
C. rechter voorcomp.	idem coörd .....
C. linker voorcomp.	idem coörd .....

Indien het stormvuur door één der C.Cn wordt gegeven, dan wordt het door den betrokken B.C. overgenomen, mede ter waarschuwing van de art.

Het stormvuursein behoeft niet telefonisch te worden bevestigd.

6. Voor *optische verbindingen in verband met stormvuur*: zie Bijlage.

7. Bij stormvuur wordt *afgegeven*:

Per Mitr. '20 twee trommels.

Per Zw. Mitr. één band.

Bij art. 2 minuten grootste vuursnelheid; bg.

Wordt stormvuur alsdan nog noodig geacht, dan sein herhalen.

8. Tusschen 8,00 nam. en 4,00 voorm. alles in *stormvuurstelling*.
Tevens bij slecht zicht (mist en rook).

coll.: B

De Majoor: Y

Schriftelijk aan:

C. I D.	1 ex.
C. I—R.Gr.	8 ex.
C. II—R.Gr.	8 ex.
C. III—R.Gr.	1 ex.
C. I—2 R.V.A.	5 ex.

Evenals door de Infanterie, wordt in dit geval, ook door de Artillerie slechts bij „slecht zicht” stormvuur afgegeven. Veelal zal het echter gewenscht zijn de regeling zoodanig te treffen, dat ook bij „goed zicht” op het stormvuur der *Artillerie* zal kunnen worden gerekend.

Omtrent al het hierbovenstaande geven onze voorschriften weinig of niets. Hoewel ik zeer goed besef, dat het onmogelijk zou zijn eene handleiding samen te stellen, die voor alle gevallen bruikbaar is, geloof ik toch, dat eenige aanwijzingen omtrent de regeling van het stormvuur niet overbodig zouden zijn.

Gegevens vreemde legers. (April 1926).

ITALIË IV.

De Koninklijke luchtvaart (Regia Aeronautica).

Italië neemt thans onder de luchtmachten van Europa de derde plaats in, terwijl het voornemen schijnt te bestaan om de luchtstrijdkrachten in de komende jaren nog zoodanig uit te breiden, dat zij in 1930 de tegenwoordige Fransche luchtmacht in getalsterkte zullen overtreffen.

Als basis, waarop de reorganisatie van de Kon. luchtvaart zal worden voltrokken, gaat het K. B. van 4 Mei 1925 o.m. uit van de volgende regels:

1°. De sterkte van de luchtstrijdkrachten moet in overeenstemming zijn met de daaraan te stellen eischen voor de nationale verdediging en de finantieele draagkracht van het rijk. Zij zal in verband daarmee worden opgevoerd tot 182 escadrilles, 6 bestuurbare luchtscepen en 8 ballons.

2°. De voor oorlogstijd gewenschte organisatie moet in haar geheel reeds in vreedstijd bestaan, want de luchtstrijdkrachten moeten in geval van oorlog vanaf het eerste oogenblik kunnen worden aangewend.

De wenschelijkheid vooropstellende, dat de luchtstrijdkrachten een gelijkwaardige plaats zullen innemen als de land- en zee-strijdkrachten, werd ter vervanging van het commissariaat generaal voor de luchtvaart bij K. B. van 30 Aug. 1925 een luchtvaartministerie ingesteld, aan welks hoofd Mussolini staat.

De luchtvaart blijft als voorheen georganiseerd in 5 *territoriale luchtdistricten*, waarvan de centra zijn: Milaan, Bologne, Napels, Palermo (Sicilië) en Cagliari (Sardinië).

De commandant van het luchtdistrict is de disciplineaire en administratieve chef van alle in zijn gebied gestationeerde luchtvaartformaties, ook voor wat betreft organisatie en technische aangelegenheden.

De geneeskundige dienst en de militaire rechtpleging bij de luchtvaart worden uitgeoefend door personeel dezer diensten van leger en vloot.

Aangelegenheden betreffende den dienstplicht en het reservepersoneel behooren tot de taak van de districtscommandanten van het leger.

De Kon. luchtvaart is samengesteld uit:

den staf;

de luchtmacht (strijdend gedeelte en specialisten);

het korps technische troepen (genie- en hulpstroepen);

het korps intendancetroepen (voor aan- en afvoerdiensten en administratietroepen);

de opleidingsscholen.

Voorts zullen worden samengesteld: een luchtvaartraad en een technische luchtvaartcommissie, waarvan organisatie en opdracht nog niet bekend zijn.

Bevelvoering.

Tot den **staf** behooren:

- a. De Generaal, chef van den Staf van de luchtvaart.
- b. De Generaals, commandanten der territoriale luchtdistricten.
- c. De Generaals, commandanten der luchtvaartdivisiën, -brigades en -eskaders.
- d. De Generaals der technische troepen.
- e. De Generaal der intendancetroepen.

In totaal zal het aantal generaals bij de luchtvaart worden verhoogd tot 26 (in 1925 bedroeg het 10).

De **luchtmacht**. Het luchtwapen omvat de luchtstrijdkrachten van het Koninkrijk en de koloniën, benevens de daarvoor noodige grond-diensten.

De *gevechtseenheden* van de luchtmacht zijn:

1. het escadrille, in den regel samengesteld uit vliegtuigen van één type (varieerende van 6 tot 12);
2. het bestuurbare luchtschip en
3. de ballon.

2 of meer escadrilles of luchtschepen of ballons vormen een *groep*. Meerdere, al dan niet gelijksoortige groepen bijeen, vormen een *eskader*. Ieder eskader beschikt over een vliegterrein van alle hulpmiddelen voorzien.

Eenige eskaders vormen samen een *luchtvaartbrigade*; eenige van deze een *luchtvaartdivisie*; twee of meer divisies vormen een *luchtvloot*.

De luchtmacht is verdeeld in:

- a. de luchtvloot (luchtvloten);
- b. de legerluchtstrijdkrachten;
- c. de marineluchtstrijdkrachten;
- d. de koloniale luchtstrijdkrachten.

ad a. De *luchtvloot* heeft een strategische bestemming. Zij is sterk 78 escadrilles, samengevoegd tot 26 groepen en 9 eskaders.

ad b. De *legerluchtstrijdkrachten* tellen: 57 escadrilles, samengevoegd tot 19 groepen en 6 eskaders, benevens 8 ballons, die één eskader van 2 groepen vormen.

Hun taak is, behalve het uitvoeren van tactische opdrachten, zorg te dragen voor de luchtverdediging van de meest belangrijke deelen des rijks.

ad c. De *marine luchtstrijdkrachten* bestaan uit: 35 escadrilles (9 groepen en 4 eskaders), voorts 6 luchtschepen (één eskader van 2 groepen).

Tot hun taak behoort het vervullen van marine-opdrachten, benevens het beschermen van het verkeer over zee en de verdediging van de kust.

ad *d.* De koloniale strijdkrachten bestaan uit: 12 escadrilles, vormende 3 groepen.

De verdeling van de luchtstrijdkrachten over de verschillende groepen *a.* *b.* en *c.* kan bij K. B. op voorstel van het luchtvaartministerie worden gewijzigd.

De leger- en marineluchtstrijdkrachten staan voor wat betreft hun gebruik onder de bevelen van de Commandanten der legerstrijdkrachten en van de vloot, doch ressorteeren overigens voor alle technische en administratieve aangelegenheden onder den commandant van de luchtmacht.

De aangegeven sterkten zullen geleidelijk moeten worden bereikt. Men rekent na 3 jaren te beschikken over:

materieel: 182 escadrilles, 6 luchtschepen, 8 ballons;

personeel: 30.000 man, waarvan 4500 combattanten.

In 1926 zal men hebben:

materieel: 90 escadrilles (12 groepen);

personeel: 16.800 man, waarvan 2400 combattanten.

Het korps technische troepen heeft tot taak het vervaardigen van ontwerpen voor en het toezicht op den bouw van vliegtuigen, de bewapening, de keuring en het onderhoud ervan; voorts ressorteeren tot dat korps alle gebouwen en transportmiddelen der luchtmacht, de elektrische licht- en krachtinstallaties, alsmede de radiodiensten.

Het korps intendancetroepen verricht alle administratieve en comptabele werkzaamheden en draagt zorg voor den aanvoer van levensmiddelen e. d.

De **opleidingsscholen** worden gevormd door:

de koninklijke luchtvaartacademie (3-jarige opleiding); de school voor verlofsofficieren en onderofficieren; de school voor waarnemers en voor schietonderricht; de specialistenschool der luchtmacht en de specialistenschool van het korps technische troepen. De burgeropleidingsscholen voor vliegers staan rechtstreeks onder het luchtvaartministerie.

Gegevens betreffende de vliegtuigen.

	Aantal P.K. v. d. motor.	Snelheid in K.M.	Maximum stijghoogte in M.
Jachtvliegtuigen	300	200	8.000
Verkenningvliegtuigen	300	200	6.000
Bombardeervliegtuigen (max. draaglast 2000 K.G.) .	800	180	6.000

Het luchtverkeer is tot nu toe in Italië weinig ontwikkeld. Eerst in den laatsten tijd is hierin vooruitgang te bespeuren; zoo heeft de Italiaansche regeering met de „Aero Espresso Italiana” een contract voor 10 jaar gesloten, waarbij deze maatschappij het recht heeft verkregen de verbinding met Griekenland en Turkije te onderhouden.

De vliegtuigindustrie wordt door den Staat ondersteund en door het uitschrijven van prijsvragen aangemoedigd.

15 Vliegtuig- en 3 motorenfabrieken, die een goeden naam hebben, leveren tegenwoordig reeds aan vreemde staten.

Het benzinevraagstuk zal voor Italië in oorlogstijd, waar het moederland geen olie voortbrengt en de mogelijkheid van aanvoer over land en zee niet verzekerd is, tot moeilijkheden aanleiding kunnen geven.

De groote waarde, die in Italië, naar uit het vorenstaande moge blijken, aan het bezit van een sterke luchtmacht wordt toegekend, komt, gelet op de zeer blootgestelde ligging van het rijk in Europa en de velerlei verwickelingen, waarin het kan worden betrokken, alleszins begrijpelijk voor.

Boekbeoordeeling.

Colonel M. GIVIERGE. Cours de Cryptographie. 2e Edition. 1925. Nancy—Paris—Strasbourg. BERGER—LEVRAULT. (20 frs.)

Blijkens zijn voorwoord en den titel van het werk beoogde de schrijver, die een goed deel van zijn militaire loopbaan aan de praktische beoefening der cryptografie (geheimschriftkunde) heeft gewijd, vooral bij leeken de belangstelling voor deze wetenschap op te wekken.

Schrijver erkent geen oorspronkelijk werk hiermede te hebben geschreven; als zijn verdienste moet echter worden aangerekend, dat hij getracht heeft in een enkel geschrift samen te vatten de beschrijving der verschillende stelsels van geheimschrift en tevens de wijze, waarop deze kunnen worden ontsluitend (décryptement) met weglating van de min of meer in onbruik geraakte oudere stelsels.

Door een juiste keuze en juiste definitie van nieuwe cryptografische termen alsmede door een logische indeeling en een heldere uiteenzetting van de meest eenvoudige tot de meer ingewikkelde stelsels van geheimschrift, is de bestudeering van dezen elementairen leergang onzen lezers warm aan te bevelen, vooral aan hen, die zich een zelfstandig oordeel wenschen te vormen over de waarde van bij het eigen leger reeds ingevoerde of nog in te voeren stelsels van geheimschrift.

Zonder in een detailverhandeling te willen vervallen van de geheele stof, lijkt het ons toch niet ongewenscht toe hier reeds, voor wat betreft de waarde van het z.g. Cijfervierkant, te verwijzen naar de door schrijver op blz. 154—165 van zijn werk aangegeven wijze van ontsluiting van een soortgelijk stelsel, dat hij „het systeem van rechtlijnige en diagonale vervanging” noemt.

Cijferexperten (cryptologues) zullen in zijn werk wellicht een wat minder stiefmoederlijke behandeling hebben gewenscht van het Hoofdstuk XV (décryptement des systèmes à dictionnaires), vooral van de wijzen van ontsluiting der verschillende, thans meest gebruikte, systemen van dubbele vereijfering (surchiffrement); vermoedelijk zullen redenen van ambtelijke geheimhouding hieraan niet vreemd zijn. Zij zullen echter het streven van den schrijver, dat hij met de uitgifte van dit geschrift beoogde, waardeeren en zeker zullen zij instemmen met zijn pleidooi om reeds in vreedstijd het noodige personeel op te leiden voor het chiffrer- en decrypteerwerk in tijden van spanning.

Een werk, dat wij gaarne in het bezit onzer militaire bibliotheken zouden wenschen.

K.

Betonkalender voor 1926, door P. W. SCHARROO, kapitein der Genie, 14de jaargang. Amsterdam, L. J. VEEN. (Prijs f 3.25).

Door het aanbrengen van verschillende wijzigingen en uitbreidingen is de waarde van den betonkalender voor 1926 weer verhoogd.

Achtereenvolgens worden behandeld: het materieel; de vervaardiging van betonwerken; berekeningen en ontwerpen; verschillende materialen van beton; diverse hulpgegevens, meerendeels in tabelvorm.

In § 36 wordt zeer beknopt vermelding gemaakt van statisch-onbepaalde gevallen; de grafiek voor berekening van vloeren met enkele wapening, voorkomende in den kalender voor 1925, is echter niet meer opgenomen. Evenmin wordt bij vloeren met stijve wapening over de schuifspanning gesproken. De grafieken betreffende vloeren met dubbele wapening zijn door den kleinen druk niet zeer duidelijk.

Doordat meer aandacht is besteed aan de Amsterdamsche bouwverordening, is in § 64 een tabel der toelaatbare laatste zakkingen van betonnen heipalen opgenomen; een nieuwe § 71 betreffende de samenstelling van mortels is ingevoegd en § 86 is uitgebreid met een tabel, betreffende de toelaatbare maximum-spanning in verschillende materialen volgens die verordening.

Een nieuwe § 93 behandelt het Tarief voor Ingenieurs-werkzaamheden van de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs.

Over het algemeen is ook deze betonkalender een boekwerkje, waarover ieder technicus, die met betonwerkzaamheden in aanraking komt, de beschikking behoort te hebben.

J. R.

Grundriss der Taktik. Auf Grund der Erfahrungen des Weltkrieges. *Berlin*. 1926. R. EISENSCHMIDT. (M. 4.—).

Een goed boek, dat een beknopt, doch duidelijk overzicht geeft van de taktische begrippen, zooals deze tegenwoordig in Duitschland gelden. Opvallend is de stiefmoederlijke behandeling, die de ongenoemde schrijver den wielrijders doet ondergaan: hier en daar worden zij bij den ordonnansendienst genoemd; overigens volstaat de schrijver met de vermelding dat wielrijdersafdeelingen, in vele gevallen, eenzelfde taak kunnen vervullen als afgezeten cavalerie en dergelijke afdeelingen derhalve in vele legers bij de cavalerie worden ingedeeld.

Als bijlage geeft het werk, in een twaalfstal bladzijden, een zeer goed beeld van de ontwikkelingsgeschiedenis der tactiek.

O.

Die Heere Europas. Ein militärpolitisches Handbuch. WIKTORIN, Oberstleutnant. *Charlottenburg*, 1926. VERLAG OFFENE WORTE. (M. 3.—).

Dit boekwerk bevat — behalve eene inleiding met algemeene politieke beschouwingen over de gevolgen van den wereldoorlog in verband met de ontwapeningsgedachte — een algemeen gedeelte (II) en een deel (III) met gegevens betreffende de afzonderlijke legers der Europeesche rijken.

Het algemeen gedeelte behandelt zeer in het kort de militair politieke verhoudingen bij het einde van den oorlog, de ontwikkeling van deze verhoudingen na den oorlog, de belangrijkste gezichtspunten voor de tegenwoordige legerorganisatie en ten slotte de militaire verdragen in Europa gesloten.

In deel III, de afzonderlijke legers, wordt op overzichtelijke wijze beschreven: de grootte, de bevolking, de militair-geographische gesteldheid, de politieke situatie, het stelsel van legervorming, de begrooting, de vredes- en oorlogssterkte en de organisatie van het leger (c. q. ook van de marine) van de verschillende staten.

Ofschoon uit den aard der zaak dit boekwerk niet op alle punten nauwkeurig kan zijn, vormt het toch een zeer geschikte bron voor allen die eene studie van de tegenwoordige organisatie, bewapening enz. der Europeesche staten wenschen te maken; als zoodanig kan het dan ook zeer zeker worden aanbevolen. J.

Van den Dubbelen Adelaar naar het Roode Vaandel, 1894—1921. Roman in drie deelen door PETER KRASNOW. Geautoriseerde vertaling uit het Russisch door J. C. VAN DEN MULJZENBERG. 's-Gravenhage. J. C. VAN DEN MULJZENBERG.

In het Maartnummer van het vorige jaar gaven wij eene bespreking van het eerste en tweede deel van dit werk, sedert is ook het derde deel verschenen, dat als ondertitel voert: „De revolutie en het communisme” en waaraan wij thans een enkel woord willen wijden.

Waar dit laatste deel een getrouwe beschrijving geeft van de weergalooze verwoesting en ellende, die het schrikbewind der Bolsjewieken in Rusland heeft teweeggebracht, is de lectuur uit den aard der zaak niet zeer opwekkend. In elk geval moet een ieder kennis maken met den zeer belangrijken inhoud, opdat men wete, wat onder een bewind der Bolsjewisten zoodanig mogelijk is!

Dat het Russische volk reeds zooveel jaren het bolsjewistische juk draagt, zonder dat er eene tegenrevolutie uitbreekt, komt waarschijnlijk door het feit, dat voor het eigenlijke volk, met name voor den Russischen boer, zoo weinig veranderd is. Ook vroeger werd hij uitgebuit en dom gehouden, doch tegenwoordig wordt hij geëxploiteerd en bestolen door de Bolsjewisten. Een dictatuur van het proletariaat bestaat in Rusland niet, doch wel de dictatuur over het proletariaat.

De groote verdienste van het boek is dunkt ons, dat zeer duidelijk wordt aangetoond, welk een verschrikkelijke ellende het Bolsjewistische regime oplevert.

Hulde aan den vertaler. Het geheele boek laat zich vlot en gemakkelijk lezen. Wij herhalen hetgeen wij in Maart 1925 schreven: dit boek mag in geen bibliotheek ontbreken. R.

Taschenbuch der Luftflotten, V Jahrgang 1926. Mit 464 Bildern u. Skizzen, von Dr. Ing. W. VON LANGSDORFF, München, J. F. LEHMANN'S VERLAG. (12 Mk.)

Een onmisbaar vademecum voor ieder, die in de luchtvaart belang stelt, of met de luchtvaart zich moet bezighouden. En tot de laatste rubriek behoort tegenwoordig ieder officier.

Het handige boekje geeft een volledig overzicht van de militaire- en civiele luchtvlotten; ter beperking zijn de oudere types (voor 1918) weggelaten. Toch treft men in 1925 nog veel „moderne” verkeersvliegtuigen aan, die niet anders zijn dan oorlogstypen van 1918; trouwens, het gebruik van vliegtuigen met 700 en meer P.K. motoren voor het vervoer van 6 à 10 passagiers, is alleen te verklaren, uit den wensch naar nachtbombardeurs, die in vreedestijd passagiers vervoeren.

De gegevens betreffende snelheid en plafond (stijghoogte) zijn in 't algemeen geflatteerd; van de vliegtuigsnelheden per uur zal men in het algemeen minstens 20 kilometer moeten aftrekken, in verband met de wijze, waarop de buitenlandsche fabrieken de catalogus-snelheden plegen te bepalen. De snelheden der Nederlandsche vliegtuigen (Fokker, Koolhoven, Carley, Pander) zijn juist; de meetbaan voor vliegtuigsnelheden in ons land schijnt een der weinige in de wereld te zijn, die juiste gegevens oplevert.

De opgegeven plafonds van 10 K.M. voor een Fransche Hanriot-verkenner H. D. 15 met 300 Hispano-motor en van 12 K.M. (sic!) voor het Gourdou-Leseurre Sportvliegtuig met 300 Hispano-motor wijzen er wel op, hoe geduldig het catalogus-papier kan zijn.

De opgave der motorlooze vliegtuigtypen toont aan, welk een voor-sprong Duitschland op dit gebied, dank zij het Verdrag van Versailles, heeft gekregen.

De opgaven betreffende: indeeling enz. van de militaire luchtvaart-diensten; geven den toestand weder medio 1925. Sterkte-opgaven worden gegeven van België, Brazilië, Engeland, Frankrijk, Italië en Rusland.

Uitgebreide gegevens betreffende de civiele luchtvaart geven een juist beeld van het tegenwoordige wereld-luchtlijnen-net, en het toenemend gebruik, dat daarvan wordt verwacht.

Een opgave van onderscheidingsteekenen en nationaliteitskenmerken van luchtschepen en vliegtuigen, en een overzicht van de ontwikkeling van luchtschip, kabelballon en vliegtuig in de laatste jaren, besluiten het werkje.

Een aanhangsel, bevattende metereologische tabellen, gegevens vreemde maten en gewichten, completeeren het boekje, tot een zeer waardevol vademecum.

C. D. V.

Ter aankondiging ontvangen.

Taschenbuch der Luftflotten 1926. V Jahrgang. Dr. Ing. W. VON LANGSDORFF. *München*, J. F. LEHMANN'S VERLAG. (12 Mk.)

Die Kampfwagen fremder Heere. Stand: Herbst 1925. Technische Mitteilungen über Kampfwagen und Strassenpanzerwagen. Heft 2. *Berlin*, 1926 R. EISENSCHMIDT.

VON MANTEY. Kartenbild der Grenzschlachten im Westen im August 1914. Beilage Wissen und Wehr. Erstes Heft. 1926. *Berlin*, E. S. MITTLER & SOHN.

Colonel ALLÉHAUT. La guerre n'est pas une Industrie. *Nancy-Paris-Strasbourg* 1925. BERGER—LEVRAULT. (6 fres 50).

H. VON ZWEHL. Erich von Falkenhayn. Eine biographische Studie. *Berlin*. E. S. MITTLER & SOHN.

B. WEYER, Korvetten kapitän a. D. Taschenbuch der Kriegsflotten 1926. XXIII Jahrgang 1926. *München* 1926. J. F. LEHMANN'S VERLAG. (Mk. 12.— geb.).

Overzicht Tijdschriften. (N. O. I.)

Ind. Milit. Tijdschrift. *Januari* 1926. M. Boerstra vervolgt zijn artikel opgenomen in het October-nummer, waarin o.m. de redeneering naar voren werd gebracht, zooals men die wel eens hoort verkondigen, dat het voor ons land de aangewezen weg ware, ons reeds bij voorbaat aan de zijde van den later opgedrongen bondgenoot te scharen. Hij bestrijdt deze redeneering op een fiere, Nederlandsche wijze en weerlegt de meening, als zoude het ontwerp vlootwet 1924 onder den druk van buiten zijn tot stand gekomen.

R. Posthumus noemt de lucht, met het oog op het gevaar dat van die zijde is te duchten, een onaangeleunden vleugel. Daarom bekijkt hij het vraagstuk van marsch-, rust- en gevechtsdekking van uit dezen gezichtshoek.

Pionier geeft eenige practische wenken voor het beoefenen van de Veldversterkingskunst en behandelt in dit eerste eener reeks artikelen de schutterskuilen.

Een beschouwing over het Indische weermachtvraagstuk van de hand van den Redacteur. Daarna Volksraad- en Tijdschriftoverzichten en uit Pers en Periodiek. v. Cl.

Orgaan N. I. O. V. *December* 1925. Belangrijk is in dit nummer een artikel van Krijgsman, die, na aangetoond te hebben dat wij niet op den goeden weg zijn met den aanbouw van een vloot van de bekende 2 kruiser-samenstelling, vindt dat wij nimmer gelijken tred kunnen houden met de groote mogendheden. Hij wil daarom dien vlootbouw doen staken en de bescherming onzer belangen opdragen aan een goed georganiseerde weermacht. Wij veronderstellen, dat dit artikel van maritieme zijde zeker wel debat zal uitlokken.

Van den hand van F. K.: Leger en vloot en de Splitsing van de Marine. Eenige kleinere artikelen en de gewone overzichten uit Volksraad en periodieken. v. Cl.
